

Ижтимоий-гуманитар фанлари соҳаларида илмий унвонларга талабгорлар учун “Давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштириш, қонун устуворлиги, иқтисодий ривожлантириш ва либераллаштириш ҳамда ижтимоий ривожланишнинг илмий асослари ва амалий йўналишлари” фанидан махсус
ИМТИҲОН ДАСТУРИ

Имтиҳоннинг мақсад ва вазифалари

Ўзбекистон мустақилликка эришганидан сўнг иқтисодий, ижтимоий-сиёсий, мафкуравий-маънавий соҳаларда тараққиёт ва янгиланишнинг ўзига хос ҳамда ўзига мос йўлини танлади. Мамлакатимиз ўтган қисқа вақт мобайнида улкан ютуқларга эришди. Ватанимизда соғлом, осойишта ижтимоий муҳит, сиёсий барқарорлик вужудга келиб, фуқароларга ўз қобилият ва истеъдодларини намоён қилиш, яратиш, бунёдкорлик билан шуғулланиш учун кенг имкониятлар яратилди.

Республикамизнинг бозор иқтисодиётига ўтиш тажрибаси, оқилона ва одилона ички ҳамда ташқи сиёсати, танлаган йўли – ривожланишнинг «Ўзбек модели» номи билан дунёга тарқалиб тан олинди. Буларнинг ҳаммаси, аввало, Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислам Каримовнинг беқиёс хизматлари туфайли вужудга келди. Ўзбекистоннинг «ўзига хос ва ўзига мос» тараққиёт йўли, йўналишлари, истиқлолнинг дастлабки кунларидан бошлаб миллий анъаналаримизга асосланган янги давлатчилик назарияси, миллий тикланиш ғояси, мамлакатимизнинг ўтмиши ва бугунги тараққиёти, ушбу ривожланиш замиридаги муаммолар, истиқболда мўлжалланган стратегик масалалар, минтақавий ва халқаро сиёсат, Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятида тутган ўрни ва мавқеи каби долзарб масалалар ишлаб чиқилди. Шунингдек, Ўзбекистонда қурилаётган ҳуқуқий демократик давлат хусусиятлари, демократия ва халқ руҳияти, демократик тамойиллар ривожини, маданиятлар ва цивилизациялар синтези, фуқаролик жамияти тизимини шакллантириш йўллари, миллий мафкура зарурати ва унинг негизлари, миллий кадриятларни тиклаш, неча минг йиллик тарихимизни ўрганишнинг концептуал ғоялари асослаб берилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг асарларида ижтимоий-иқтисодий, маданий-маърифий жараёнларда амалга оширилаётган ислохотлар, уларни ҳаётга татбиқ этишдаги муаммо ва ечимлар ҳамда ижтимоий фанларнинг асосий назарий йўналишлари тўлиқ ўз аксини топган. Шу боис, бу масалаларни пухта билиш, уларда ёритилган ғоя ва назариялар моҳиятини англаб етиш ҳар бир фуқаро учун, айниқса, ижтимоий фан мутахассислари учун зарур.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича ҳаракатлар стратегиясини, давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштириш, қонун устуворлиги, иқтисодий ривожлантириш ва либераллаштириш ҳамда ижтимоий ривожланишнинг илмий асослари ва амалий йўналишларини ўрганиш

жамиятда юз бераётган ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий жараёнларни тизимли таҳлил қилишга, муаммоларни ҳар томонлама идрок этишга ёрдам беради. Ушбу йўналишни ташкил этишдан мақсад – ижтимоий-гуманитар фанлари соҳаларида илмий унвонларга талабгорларнинг фикрлаш қобилияти, мустақиллик мафкурасини идрок эта олиш даражаси, ижтимоий-иқтисодий, сиёсий, ғоявий-мафкуравий жараёнлар бўйича назарий тайёргарлиги, юксак маънавияти ва маърифатлилигини баҳолашдан иборат.

Ижтимоий-гуманитар фанлари соҳаларида илмий унвонларга талабгорлар учун “Давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштириш, қонун устуворлиги, иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштириш ҳамда ижтимоий ривожланишнинг илмий асослари ва амалий йўналишлари” фанидан махсус имтиҳон дастури қуйидаги бўлимларни ўз ичига олади:

1. Илмий тадқиқот ишининг долзарблиги ва илмий асосланганлиги даражаси.

2. Илмий тақдирот ишида Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислам Каримов асарлари ва назарий қарашларининг ўрни.

3. Ўзбекистон иқтисодий сиёсатининг илмий асослари ва устувор йўналишлари.

4. Миллий давлатчиликни мустаҳкамлаш, жамият ҳаётини ислоҳ этиш ва мамлакатни модернизация қилиш, суд-ҳуқуқ соҳасидаги ислохотлар.

5. Мустақиллик мафкураси негизлари, маънавият, маърифат, миллий ғоя, мафкура ва давлатнинг барқарор ривожланишига таҳдидлар, уларни бартараф этишнинг самарали механизмлари.

6. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича ҳаракатлар стратегияси.

I-БЎЛИМ

ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ ИШИНING ДОЛЗАРБЛИГИ ВА ИЛМИЙ АСОСЛАНГАНЛИГИ ДАРАЖАСИ

Илмий тадқиқот мавзусининг танланганлиги зарурияти ва амалиёт билан боғлиқлиги. Мавзунинг долзарблиги ва унинг илмий асосланганлиги. Илмий тадқиқот ишининг олий таълим муассасасининг устувор тадқиқотлар режасига мувофиқлиги. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича ҳаракатлар стратегияси ва бошқа муҳим стратегик йўналишларга бағишланган дастуруламал ҳужжатларга боғланганлиги.

Мамлакатда амалга оширилаётган ислохотларда ворисийлик: Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёевнинг “Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик-ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қонидаси бўлиши керак” мавзусидаги 2017-йил 14-январдаги маърузасида илгари сурилган ғоялар мазмуни ўрганиш назарда тутилган.

Муаммонинг ўрганилганлик даражасининг ёритилиши ҳолати. Илмий тадқиқот ишида мавзуга оид хорижий адабиётлар билан ишлаш даражаси.

Илмий тадқиқот ишида маҳаллий олимлар ва мутахассислар илмий ишларидан фойдаланишнинг ҳолати.

Тадқиқот мақсади ва вазифаларининг баён этилиши. Тадқиқот мақсадига эришиш учун белгиланган вазифаларнинг долзарблиги.

Тадқиқотнинг объекти ва предметининг асослантирилганлиги.

Тадқиқотнинг методологик асосини ташкил этувчи бозор иқтисодиёти қонуниятларининг акс этирилиши, демократик ҳуқуқий давлатда ижтимоий-ҳуқуқий ҳодисаларни билишнинг фалсафий, назарий-ҳуқуқий усулларининг қўлланиши.

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.А.Каримовнинг асарлари, турли анжуманларда сўзлаган нутқларида ифодасини топган бозор иқтисодиётини шакллантириш, жамият ҳаётини эркинлаштириш, инсон ҳуқуқлари бўйича концепцияларнинг муҳим услубий асос сифатида кўрсатилиши, Ўзбекистон Республикаси Президентини Ш.М.Мирзиёевнинг 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича Ҳаракатлар Стратегиясидаги белгиланган вазифалар ҳамда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқида илгари сурилган ғояларнинг методологик аҳамияти.

Тадқиқотнинг манбаси, ўрганилган адабиётлар ва материалларнинг ҳажми, уларнинг қўлланилиши ҳолати.

Тадқиқот илмий янгилигининг фарази. Илмий тадқиқот натижасида олинadиган илмий янгиликнинг баён этилиши. Илмий янгиликнинг бошқа илмий жамоатчилик томонидан муқаддам баён қилинган илмий мулоҳазалардан фарқи.

Ҳимояга илгари сурилаётган илмий фикрлар, ҳолатлар ва тавсияларнинг баёни. Тадқиқотнинг назарий ва амалий аҳамияти.

Тадқиқот натижалари, ундаги ҳолатларнинг тадқиқотчи томонидан эълон қилинган илмий мақолалар ва тезисларда баён этилганлиги, диссертация материалларидан таълим муассасалари доирасида ўтказилган илмий ва амалий машғулотлар ҳамда тадбирларда фойдаланилганлиги.

Тадқиқот натижаларининг синовдан ўтганлиги. Тадқиқот натижаларининг эълон қилинганлиги. Диссертациянинг таркибий тузилиши.

Тадқиқотчи нутқининг илмийлиги, мулоҳаза ва фикрларнинг мантиқийлиги, илмий мунозарага кириша олиш қобилияти.

II-БЎЛИМ

ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ ИШИДА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БИРИНЧИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ Ш.М.МИРЗИЁЕВ АСАРЛАРИ ВА НАЗАРИЙ ҚАРАШЛАРИНИНГ ЎРНИ

Илмий тадқиқот ишида Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислom Каримов асарларидан фойдаланиш учун танланган услуб. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислom Каримов ва Ўзбекистон

Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев асарларининг илмий тадқиқот ишида қўлланилиши учун тайёрланган библиография таркиби.

Илмий тадқиқот ишида Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.А.Каримов ва Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг назарий қарашларининг асос қилиб олиниш зарурияти И.А.Каримов ва Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг асарлари, турли анжуманларда сўзлаган нутқларида қўйилган концептуал фикрлар ва муаммоларнинг тадқиқот услубий асоси сифатида олинганлиги.

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.А.Каримовнинг 2010 йил 12 ноябрда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисида баён қилинган “Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси” нинг илмий тадқиқот ишида назарий асос сифатида олинганлиги даражаси. Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислохотлар назарияси ва амалиётида ворисийлик: “Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев томонидан ишлаб чиқилган 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари” концепциясидан илмий тадқиқотда фойдаланилган даражаси.

Ҳуқуқий давлат: ғоялар тарихи ва ҳозирги замон “Кучли давлатдан – кучли фуқаролик жамияти сари” ғоясининг сиёсий қурилиш дастури ва уни жорий этиш муаммолари.

Ўзбекистон мустақилликка эришиш йўлида И.Каримов томонидан таклиф этилган миллий давлатчилик ва иқтисодий ривожланиш стратегиясининг назарий жиҳатдан асослантирилгани, унинг илмий тадқиқот ишида акс эттирилиши.

Мустақилликнинг эълон қилиниши ва унинг дастлабки босқичида юзага келган ижтимоий-сиёсий аҳвол, республикадаги ижтимоий-иқтисодий, сиёсий, маънавий-маърифий ишларнинг илмий-назарий шарҳи.

Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига илмий-назарий ўтиш зарурлигининг Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислам Каримов томонидан илмий асосланишининг тадқиқот ишида акс эттирилиши. Бозор муносабатларига ўтишнинг “Ўзбек модели”нинг ишлаб чиқилиши ва унинг илмий асосланиши. “Ўзбек модели”нинг амалиётга жорий этилиш жараёни ва уни ҳозирги замон нуқтаи назаридан такомиллаштирилиши.

Тадрижий тараққиёт назарияси ва унинг бир тузумдан иккинчи тузумга ўтишда мақбул йўл эканлиги. Эскилик билан янгилик орасидаги зиддиятлар, тафовутлар ва уларни бартараф этиш омиллари. “Ким эдигу ким бўлдик?” шиорининг ўзига хос хусусиятлари. Мустақиллик ва миллий тараққиёт концепциясининг натижалари ва ҳамда истиқболдаги вазифалари.

Миллий тараққиёт ва умумбашарий ҳамкорлик уйғунлиги. Зиддиятларни муроса асосида ҳал этиш назарияси. Жамиятда манфаатлар ва ўзаро боғлиқлик тенденцияси. Ислохотларнинг босқичма-босқич амалга оширилаётгани ва унинг ижобий натижалари. «Ижтимоий табақалашув ва миллий ҳамжиҳатлик», «миллий манфаатлар» тушунчалари. Ўртаҳол табақа

мавқеининг ортиб бориши. Собиқ тоталитар мафқуранинг зарарли оқибатлари. Плюрализм, фикрлар хилма-хиллиги, шахс эркинлиги ва демократия тамойиллари.

Ижтимоий зиддиятларни тинч йўл билан ҳал қилиш назарияси. Тафаккурдаги эврилиш ва ўзгаришлар. Мулкдорлик руҳиятини тиклаш ва янгидан шакллантириш, кишиларда ишбилармонлик, тадбиркорлик қобилиятини шакллантириш. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг “Халқ бой бўлса, давлат бой бўлади” ғоясининг амалиётга татбиқ этилиш жараёни.

III-БЎЛИМ

ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТИНИНГ ИЛМИЙ АСОСЛАРИ ВА УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ

Ўзбекистонда иқтисодий ислохотлар ҳуқуқий асосларининг барпо этилиши ва институционал ўзгаришларнинг концептуал асослари

Ўзбекистоннинг ички иқтисодий сиёсатида ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётини қуриш стратегияси. Ўзбекистонда иқтисодий ислохотларнинг ўзига хос хусусиятларининг белгиланиши. Ижтимоий-иқтисодий ўзгаришларнинг пировард мақсадини белгилаб олиш ва уни ислоҳ қилиш стратегиясининг асоси. Иқтисодиётни ислоҳ қилишнинг стратегик мақсадлари. Ўзбекистонда қабул қилинган ўзига хос ислохот модели ва тамойиллари. Ислохотларни босқичма-босқич амалга ошириш зарурати ва устувор йўналишлари. Иқтисодий ислохотлар биринчи босқичининг устувор йўналишлари: молия ва солиқ сиёсати соҳасида; кредит-пул сиёсати соҳасида; нарх-наво бўйича ва пулнинг кадрсизланишига қарши сиёсат соҳасида.

Мустақил давлатимиз иқтисодиётга оид қонунлар тизимини ишлаб чиқиш ва қабул қилишнинг объектив сабаблари. Ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг ҳуқуқий негизи яратилишидаги муҳим йўналишлар:

- Ўзбекистоннинг давлат ва иқтисодий мустақиллиги ҳуқуқий негизларининг яратилиши;
- тизимдаги ўзгаришларга, сифат жиҳатидан янги иқтисодий муносабатларга, энг аввало, мулкчилик муносабатларига асос солувчи ҳуқуқий базанинг яратилиши;
- хўжалик юритиш, институционал ўзгаришларнинг бозор шароитларига мос келадиган янги тури ва механизмнинг яратилиши;
- Ўзбекистонни халқаро иқтисодий муносабатларнинг тенг ҳуқуқли субъекти сифатида таърифловчи ҳуқуқий нормаларнинг яратилиши;
- ижтимоий кафолатлар ва аҳолини ижтимоий жиҳатдан қўллаб-қувватлашни таъминловчи қонунларнинг ишлаб чиқилиши ва такомиллаштирилиши. Ўзбекистонда бозор муносабатларига ўтиш жараёнида янгича ҳуқуқий тафаккур ва ҳуқуқий маданиятни шакллантириш муаммолари ҳамда ечимлари.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш йўллари ва воситалари, уларни қўллаш услублари. Ўзбекистонда мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришнинг босқичлари ҳамда хусусиятлари. Йирик корхоналарни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёнларига хорижий сармоядорларни жалб қилиш йўллари. Хусусийлаштириш ва рақобат муҳитини шакллантириш. Хусусийлаштирилган корхоналарни қўллаб-қувватлашда мавжуд муаммолар ва уларни ҳал қилиш йўллари.

Ўзбекистон иқтисодиётида аграр секторни ислоҳ қилиш стратегияси. Ўзбекистонда қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилишнинг ўзига хос хусусиятлари. Қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни амалга ошириш аграр сиёсатнинг муҳим шarti эканлиги. Дехқон, фермер хўжаликларининг ривожланиши. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг таркибий тузилишини ўзгартириш ва такомиллаштириш, дон мустақиллигига эришиш.

Ўзбекистонда институционал ўзгаришларнинг зарурлиги ва аҳамияти. Бошқарув тизими ва механизми соҳасидаги ислоҳотлар. Марказдан туриб бошқариш ва режалаштиришдан воз кечиб, эркин бозор иқтисодиёти механизмини шакллантириш. Муассасалар тизимини ўзгартиришнинг аҳамияти. Давлатнинг иқтисодиётни бевосита бошқариш функциясининг уни иқтисодий дастаклар ёрдамида тартибга солиш функциясига айлантирилиши. Иқтисодиётни эркинлаштириш шароитида амалга оширилаётган маъмурий ислоҳотларнинг ўзига хос хусусиятлари ва устувор йўналишлари. Иқтисодиётни бошқаришда номарказлаштириш. Иқтисодиётни тартибга солишда нодавлат ва жамоат ташкилотлари ролининг ошиши.

Хўжалик бошқарув органлари тизимини такомиллаштириш зарурияти ва муҳим йўллари. Корпоратив бошқарув тизими жорий этилишининг долзарб муаммолари ва уларнинг ҳал этилиши.

Нархларни эркинлаштириш иқтисодиётни эркинлаштиришнинг муҳим шarti эканлиги. Талаб ва таклиф асосида эркин бозор нархларининг юзага келиши – бозор иқтисодиётининг асосий қонунларидан бири. Маъмурий-бўйруқбозлик шароитида нарх-наволар тизими ва уни ислоҳ қилиш зарурати. 1991-1995 йилларда нархларни эркинлаштиришдаги жиддий ўзгаришлар.

Ўзбекистоннинг географик хусусиятлари. Ўзбекистонга нисбатан геосиёсий ва геоиқтисодий қизиқишлар ошиб боришининг сабаблари. Ўзбекистоннинг моддий имкониятлари, табиий бойликлари, захираси. Ўзбекистонда нефть ва газ, тоғ-кон саноатининг истиқболлари, ундан омилкорлик билан фойдаланишнинг амалий тадбирлари.

Эркин иқтисод, иқтисодни эркинлаштириш, очик иқтисод ва иқтисодий ислоҳотлар тушунчаларининг мазмун-моҳияти. Очик иқтисодиёт пойдеворини вужудга келтиришнинг ҳуқуқий ва ташкилий асослари. Ўзбекистон Республикасининг халқаро иқтисодий ҳамкорлик ташкилотлари фаолиятидаги иштироки: Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Жаҳон банки, Халқаро валюта жамғармаси, Ислом тараққиёт банки, Европа тикланиш ва тараққиёт банки, Осиё тараққиёт банки, Европа Иттифоқи комиссияси ва бошқалар. Халқаро иқтисодий ташкилотларнинг иқтисодий ислоҳотларни

амалга оширишда Ўзбекистон билан ҳамкорлиги. Миллий валютанинг жорий этилиши. Бозор муносабатлари тизимида миллий валютанинг тутган ўрни ва роли. Кучли миллий валюта – мамлакат иқтисодий мустақиллигининг рамзий мезони. Иқтисодий ислохотлар биринчи босқичининг натижалари ва сабоқлари.

Иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш ва таркибий ўзгаришларни амалга ошириш

Иқтисодий ислохотлар иккинчи босқичининг устувор йўналишлари. Давлат мулкани хусусийлаштириш бўйича бошланган ишларни якунлаш, чинакам мулкдорлар сафини кенгайтиришни жадаллаштириш, ишлаб чиқаришнинг пасайишига барҳам бериш ва макроиқтисодий барқарорликни таъминлаш, миллий валютани мустаҳкамлаш, иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни амалга ошириш, хом-ашё етказиб беришдан тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга ўтиш ва аҳолининг кам таъминланган қатламларини ижтимоий ҳимоя қилишни кучайтириш. Давлатнинг назоратчилик ва бошқарувчилик вазифаларини қисқартириш, иқтисодий фаолиятнинг бозорга хос механизмларига эркинлик бериш.

Иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш шароитида давлат мулкани хусусийлаштиришга қўйилган асосий талаблар. Ҳақиқий мулкдорлар синфини шакллантириш. Хусусийлаштириш орқали мамлакатда иқтисодий рақобат муҳитини яратиш. Давлат тасарруфидан чиқарилган корхоналарда ишлаб чиқариш тузилмасини диверсификациялаш рақобатбардошлигини таъминлаш воситаси. Иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришда хусусийлаштириш жараёнларининг асосий мақсад ва йўналишлари. Тармоқ ва минтақавий хусусийлаштириш, хусусийлаштиришда худудий даражадаги марказлар мақомининг оширилиши, йирик ва ўрта корхоналарни кенг кўламли акциядорликка ўтказиш, қишлоқ жойларида хусусийлаштиришни жадаллаштириш, қишлоқ хўжалиги ерларини мерос қолдириш ҳуқуқи билан умрбод фойдаланишга бериш. Саноатнинг асосий тармоқларини хусусийлаштириш бўйича белгиланган вазифалар. Иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришга қаратилган иккинчи босқичда хусусийлаштирилган корхоналарнинг унумли ишлаши учун зарур шарт-шароитларни яратиш.

Мамлакат иқтисодиётини барқарорлаштириш сиёсатининг мақсади. Ўзбекистоннинг иқтисодиётни барқарорлаштиришдаги ўзига хос ёндашуви. Иқтисодий барқарорликка эришишнинг асосий мезонлари. Иқтисодий ислохотларнинг иккинчи босқичида бюджет-солиқ сиёсатининг муҳим вазифалари. Пул муомаласини тартибга солишнинг устувор йўналишлари. Банк ва молия тизимидаги ислохотларни чуқурлаштириш, қатъий пул-кредит сиёсатини ўтказиш. Инфляция даражасини пасайтириш чоралари.

Иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришга қаратилган ислохотларни амалга оширишда чет эл инвесторларини жалб қилиш ва қўшма корхоналарга қўшимча имтиёз ва преференциялар бериш. Чет эл инвесторлари учун белгиланган кафолатлар.

Иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни амалга ошириш бўйича қўйилган вазифалар. Четдан хомашё, бутловчи қисмлар ва озиқ-овқат маҳсулотлари келтиришни қисқартириш мақсадида импорт ўрнини босувчи маҳсулотлар ишлаб чиқарувчи корхоналарни ривожлантириш, республика иқтисодий мустақиллигини таъминлаш йўналишлари, халқ истеъмол товарлари ишлаб чиқаришни талаб билан мувофиқлаштириш, мамлакат экспорт имкониятларини кенгайтириш ва тўлов балансини ижобий қолдиғини таъминлаш чоралари.

Республикада ўзак тармоқларни ривожлантириш йўналишлари. Энергетика мустақиллигига эришиш бўйича қўйилган вазифалар. Металлургия комплексидаги таркибий ўзгаришлар йўналишлари. Фаол инвестицион сиёсатни ўтказиш чора-тадбирлари. Ташқи инвестицияларни жалб қилиш ва ички имкониятлардан фойдаланиш истиқболини белгилаш вазифалари.

Иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш шароитида бозор инфратузилмасини ривожлантириш истиқболлари. Меҳнат, товар, хомашё, фонд биржалари фаолиятини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари. Молия, банк-кредит тизимларини ривожлантириш. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш тизимини ривожлантириш. Банк ва молия тизимларидаги ислохотларни чуқурлаштириш. Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидаги интеграциялашувини таъминлашда халқаро молиявий ва иқтисодий ташкилотлар билан муносабатлари.

Иқтисодиётни эркинлаштириш ва жамиятда тадбиркорликни қарор топтиришиқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш ва таркибий ўзгаришларни амалга оширишнинг мақсади сифатида. Иқтисодиётни эркинлаштиришнинг моҳияти ва аҳамияти. Иқтисодий ислохотларни амалга ошириш ва иқтисодиётни эркинлаштиришнинг устувор вазифалари. Иқтисодиётни янада эркинлаштириш, хусусий мулк миқёсининг кенгайиб бориши ва хусусий тармоқни жадал ривожлантириш. Молия ва банк тизимида ислохотларни чуқурлаштириш жараёни. Ўзбекистон миллий валютаси – сўмнинг барқарорлиги, харид қуввати ва алмашув кучини ошириш. Миллий валютанинг бошқа давлатлар валютасига нисбатан алмашув курсининг ўзгариши сабаблари. Солиқ сиёсатини такомиллаштириш жараёни.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни жадал ривожлантиришнинг аҳамияти. Кичик бизнес учун қўшимча кафолат, имтиёз ва преференциялар бериш. Аҳолини иш билан таъминлашда касаначиликни ривожлантириш, унинг ижтимоий аҳамияти. Давлат тузилмаларининг хусусий тадбиркорлик фаолиятига аралашувини янада чеклаш. Уй-жой коммунал хўжалигини ислоҳ қилиш зарурияти. Коммунал хизмат кўрсатиш соҳасидаги муаммолар ва уларнинг ечимлари. Уй-жой коммунал хўжалигини ислоҳ этишнинг устувор йўналишлари. Мамлакатда соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилишнинг асосий йўналишлари ва устувор вазифалари.

Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда ишлаб чиқариш ҳамда ижтимоий инфратузилманинг туган ўрни ва истиқболи. ХХІ аср бошида

Ўзбекистон қишлоқ хўжалигини ривожлантиришдаги долзарб вазифалар. Қишлоқ хўжалигидаги ислохотларни янада чуқурлаштиришнинг устувор йўналишлари. Фермер хўжаликларида ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш бўйича белгиланган чоралар. Қишлоқ хўжалигида фермерликни ривожлантиришдаги асосий вазифалар ва устувор йўналишлар. Фермер хўжаликларини ривожлантириш истиқболлари.

XXI асрда Ўзбекистон иқтисодиёти. Ўзбекистоннинг хорижий мамлакатлар билан янги тамойиллар асосида олиб бораётган иқтисодий алоқаларининг тури ва тамойиллари. Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари билан иқтисодий алоқаларнинг ривожланиши. Хорижий сармояларни миллий иқтисодиётга киритиш тамойиллари, имтиёзлари ва муаммолари.

Ислохотларнинг янги босқичида ташқи иқтисодий фаолиятни янада эркинлаштириш ва ишлаб чиқариш маҳсулотларини диверсификация қилиш тўғрисида. XXI аср бошида иқтисодиёт таркибий тузилиши, экспорт ва импорт таркибини тубдан ўзгартириш муаммолари. Мамлакатнинг экспорт салоҳиятини янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш. Ўзбекистоннинг экспорт-импорт таркибидаги ижобий ўзгаришлар ва ташқи савдо географиясида юз берган ўзгаришлар.

Мамлакатни ва ижтимоий ишлаб чиқаришни модернизация қилишнинг ўзаро боғлиқлиги. Иқтисодиёт таркибий тузилишидаги ўзгаришлар ва ечимини кутаётган вазифалар ҳамда ички силжишларнинг асосий йўналишлари. Ўзбекистон иқтисодий мустақиллигини таъминлашнинг энг асосий шарти – стратегик тармоқларни (машинасозлик, нефть-газ, энергетика) устувор ривожлантириш.

Ишлаб чиқариш ва бозор иқтисодиёти ҳамда ижтимоий инфратузилмаларни шакллантиришни кучайтириш вазифалари. Иқтисодиётимизнинг ижтимоий йўналишини кучайтириш – таркибий ўзгаришларнинг устувор вазифаси. Таркибий ўзгаришларни молиявий ва техникавий жиҳатдан таъминлаш муаммолари. Таркибий ўзгаришлар ва аҳолини янги иш жойлари билан таъминлаш вазифалари. Иқтисодиёт таркибий тузилишини ўзгартириш ва ишлаб чиқаришни модернизация қилишнинг истиқболдаги йўналишлари. Давлатнинг инвестиция сиёсати. Чет эл инвестицияларини миллий иқтисодиётга жалб қилиш механизми. Иқтисодиётнинг экспортга йўналтирилган таркибий тузилишини шакллантириш. Маҳаллий хомашё негизида тайёр маҳсулотлар, бутловчи қисмлар ва материаллар ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш дастурининг амалга оширилиши. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий яқунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги “Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак!” номли маърузасида ўтган 2016 йилда иқтисодиёт тармоқлари ва ҳудудларни ривожлантиришнинг

айрим кўрсаткичларига эришилмаганлигининг асосий сабаблари ҳақида. Аҳолининг иш билан бандлигини таъминлаш ва ишсизлик сони ўсишининг олдини олиш чора-тадбирлари. Меҳнат бозорини такомиллаштириш ва давлатнинг бандлик дастури, унинг асосий йўналишлари. Коллеж, лицей ва ОЎЮлари битирувчиларини иш билан таъминлашнинг давлат томонидан молиявий рағбатлантирилиши. Ўзбекистонда амалга оширилаётган ва мунтазам равишда чуқурлашиб бораётган ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг ютуқлари, сабоқлари ҳамда вазифалари таҳлили. Иқтисодиётни эркинлаштириш шароитида халқ турмуш даражасининг изчил ва барқарор ўсишини таъминлаш, аҳолини янада кучли ижтимоий ҳимоя қилиш. Ишончли ижтимоий ҳимоя ва кафолатлар тизимини такомиллаштириш муаммолари ҳамда асосий йўналишлари. Ижтимоий инфратузилманинг моддий асосини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш вазифалари. Кучли меҳнат мотивациясини шакллантириш йўллари. Кам таъминланган аҳолини кучли ижтимоий ҳимоя қилиш механизмини такомиллаштириш.

Ўзбекистон Республикасининг иқтисодий асослари

Ўзбекистонда демократик жамият қуришнинг ижтимоий-иқтисодий негизи. Мулкчиликнинг хилма-хил шакллари. Хусусий мулк ва мулкдорлар қатламининг шаклланиши.

Тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлиги. Рақобатнинг демократик жамият барпо этишдаги ўрни.

«Демократик жамиятда иқтисодий ҳаётни эркинлаштириш» тушунчаси ва унинг мазмуни. Тоталитар, маъмурий буйруқбозликка асосланган иқтисодиётдан ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига ўтиш. Эркин бозор иқтисодиёти ва демократик жамият принципларининг ўзаро боғлиқлиги.

Бозор иқтисодиётининг моҳияти ва унга ўтишнинг ўзига хос йўллари. Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти Ислом Каримов томонидан Ўзбекистоннинг бозор муносабатларига ўтишдаги назарий асосларининг ишлаб чиқилиши ва унинг босқичлари. Бозор муносабатларига ўтишнинг ҳуқуқий асослари яратилиши. Ўзбекистонда бозор инфратузилмасининг вужудга келиши. Ўзбекистоннинг бой табиий ва иқтисодий имкониятлари. Ўзбекистонда амалга оширилаётган аграр ислохотлар: ютуқлар, натижалар ва муаммолар.

Ўзбекистонда иқтисодий ҳаётни эркинлаштириш босқичлари ва уларнинг хусусиятлари. Иқтисодиётни эркинлаштириш шароитида давлатнинг баъзи ваколатларини чеклаш ва вазифаларини маҳаллий органларга ўтказиш. Оилавий бизнесни ривожлантириш жараёнлари.

Ўзбекистон Республикасида мулкдорлар синфининг вужудга келиши ва унинг фуқаролик жамиятини ривожлантиришдаги аҳамияти

Ижтимоий йўналтирилган бозор иқтисодиётига ўтиш. Ижтимоий йўналтирилган кўп укладли иқтисодиёт.

“Мулк” тушунчаси, унинг асосий белгилари. Мулкнинг ижтимоий илдиз эканлиги, унинг фуқаровий демократик асослари. Иқтисодий плюрализм. Мулккий мустақиллик. Ўзбекистонда мулкдорлар синфининг пайдо бўлиши ва ривожланиши. Мулкдорлар синфининг пайдо бўлиши – демократик тараққиёт асоси.

Ўзбекистонда ер умуммиллий бойликдир. Ўзбекистонда бойлик ва камбағаллик ўртасида мувозанатни таъминлаш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш – иқтисодий тараққиёт омили. Оилавий тадбиркорлик – халқ фаровонлигининг асоси. Ўзбекистонда монополияга чек қўйиш ва рақобат муҳитини яратиш. Истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг ҳуқуқий асослари.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича ҳаракатлар стратегиясида иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишлари.

Иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишлари

Макроиқтисодий барқарорликни янада мустаҳкамлаш ва юқори иқтисодий ўсиш суръатларини сақлаб қолиш:

макроиқтисодий мутаносибликни сақлаш, қабул қилинган ўрта муддатли дастурлар асосида таркибий ва институционал ўзгаришларни чуқурлаштириш ҳисобига ялпи ички маҳсулотнинг барқарор юқори ўсиш суръатларини таъминлаш;

ҳаражатларнинг ижтимоий йўналтирилганини сақлаб қолган ҳолда Давлат бюджетининг барча даражаларида мутаносибликни таъминлаш, маҳаллий бюджетларнинг даромад қисмини мустаҳкамлашга қаратилган бюджетлараро муносабатларни такомиллаштириш;

солиқ юқини камайтириш ва солиққа тортиш тизимини соддалаштириш сиёсатини давом эттириш, солиқ маъмуриятчилигини такомиллаштириш ва тегишли рағбатлантирувчи чораларни кенгайтириш;

илғор халқаро тажрибада қўлланиладиган инструментлардан фойдаланган ҳолда пул-кредит сиёсатини янада такомиллаштириш, шунингдек валютани тартибга солишда замонавий бозор механизмларини босқичма-босқич жорий этиш, миллий валютанинг барқарорлигини таъминлаш;

банк тизимини ислоҳ қилишни чуқурлаштириш ва барқарорлигини таъминлаш, банкларнинг капиталлашув даражаси ва депозит базасини ошириш, уларнинг молиявий барқарорлиги ва ишончилигини мустаҳкамлаш, истиқболли инвестиция лойиҳалари ҳамда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини кредитлашни янада кенгайтириш;

суғурта, лизинг ва бошқа молиявий хизматларнинг ҳажмини уларнинг янги турларини жорий қилиш ва сифатини ошириш ҳисобига кенгайтириш, шунингдек капитални жалб қилиш ҳамда корхона, молиявий институтлар ва аҳолининг эркин ресурсларини жойлаштиришдаги муқобил манба сифатида фонд бозорини ривожлантириш;

халқаро иқтисодий ҳамкорликни янада ривожлантириш, жумладан, етакчи халқаро ва хорижий молиявий институтлар билан алоқаларни кенгайтириш, пухта ўйланган ташқи қарзлар сиёсатини амалга оширишни давом эттириш, жалб қилинган хорижий инвестиция ва кредитлардан самарали фойдаланиш.

Таркибий ўзгартиришларни чуқурлаштириш, миллий иқтисодиётнинг етакчи тармоқларини модернизация ва диверсификация қилиш ҳисобига унинг рақобатбардошлигини ошириш:

миллий иқтисодиётнинг мутаносиблиги ва барқарорлигини таъминлаш, унинг таркибида саноат, хизмат кўрсатиш соҳаси, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик улушини кўпайтириш;

ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик жиҳатдан янгилаш, ишлаб чиқариш, транспорт-коммуникация ва ижтимоий инфратузилма лойиҳаларини амалга оширишга қаратилган фаол инвестиция сиёсатини олиб бориш;

юқори технологияли қайта ишлаш тармоқларини, энг аввало, маҳаллий хомашё ресурсларини чуқур қайта ишлаш асосида юқори қўшимча қийматли тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришни жадал ривожлантиришга қаратилган сифат жиҳатидан янги босқичга ўтказиш орқали саноатни янада модернизация ва диверсификация қилиш;

иқтисодиёт тармоқлари учун самарали рақобатбардош муҳитни шакллантириш ҳамда маҳсулот ва хизматлар бозорида монополияни босқичма-босқич камайтириш;

принципиал жиҳатдан янги маҳсулот ва технология турларини ўзлаштириш, шу асосда ички ва ташқи бозорларда миллий товарларнинг рақобатбардошлигини таъминлаш;

ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштиришни рағбатлантириш сиёсатини давом эттириш ҳамда, энг аввало, истеъмол товарлар ва бутловчи буюмлар импортининг ўрнини босиш, тармоқлараро саноат кооперациясини кенгайтириш;

иқтисодиётда энергия ва ресурслар сарфини камайтириш, ишлаб чиқаришга энергия тежайдиган технологияларни кенг жорий этиш, қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланишни кенгайтириш, иқтисодиёт тармоқларида меҳнат унумдорлигини ошириш;

фаолият кўрсатаётган эркин иқтисодий зоналар, технопарклар ва кичик саноат зоналари самарадорлигини ошириш, янгиларини ташкил этиш;

хизмат кўрсатиш соҳасини жадал ривожлантириш, ялпи ички маҳсулотни шакллантиришда хизматларнинг ўрни ва улушини ошириш, кўрсатилаётган хизматлар таркибини, энг аввало, уларнинг замонавий юқори технологик турлари ҳисобига тубдан ўзгартириш;

туризм индустриясини жадал ривожлантириш, иқтисодиётда унинг роли ва улушини ошириш, туристик хизматларни диверсификация қилиш ва сифатини яхшилаш, туризм инфратузилмасини кенгайтириш;

экспорт фаолиятини либераллаштириш ва соддалаштириш, экспорт таркибини ва географиясини диверсификация қилиш, иқтисодиёт тармоқлари ва ҳудудларнинг экспорт салоҳиятини кенгайтириш ва сафарбар этиш;

йўл-транспорт инфратузилмасини янада ривожлантириш, иқтисодиёт, ижтимоий соҳа, бошқарув тизимига ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш.

Қишлоқ хўжалигини модернизация қилиш ва жадал ривожлантириш:

таркибий ўзгартиришларни чуқурлаштириш ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини изчил ривожлантириш, мамлакат озиқ-овқат хавфсизлигини янада мустаҳкамлаш, экологик тоза маҳсулотлар ишлаб чиқаришни кенгайтириш, аграр секторнинг экспорт салоҳиятини сезиларли даражада ошириш;

пахта ва бошоқли дон экиладиган майдонларни қисқартириш, бўшаган ерларга картошка, сабзавот, озуқа ва ёғ олинадиган экинларни экиш, шунингдек, янги интенсив боғ ва узумзорларни жойлаштириш ҳисобига экин майдонларини янада оптималлаштириш;

фермер хўжаликлари, энг аввало, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш билан бир қаторда, қайта ишлаш, тайёрлаш, сақлаш, сотиш, қурилиш ишлари ва хизматлар кўрсатиш билан шуғулланаётган кўп тармоқли фермер хўжалиklarини рағбатлантириш ва ривожлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратиш;

қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини чуқур қайта ишлаш, ярим тайёр ва тайёр озиқ-овқат ҳамда қадоқлаш маҳсулотларини ишлаб чиқариш бўйича энг замонавий юқори технологик асбоб-ускуналар билан жиҳозланган янги қайта ишлаш корхоналарини қуриш, мавжудларини реконструкция ва модернизация қилиш бўйича инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш;

қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини сақлаш, ташиш ва сотиш, агрокимё, молиявий ва бошқа замонавий бозор хизматлари кўрсатиш инфратузилмасини янада кенгайтириш;

суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини янада яхшилаш, мелиорация ва ирригация объектлари тармоқларини ривожлантириш, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариш соҳасига интенсив усулларни, энг аввало, сув ва ресурсларни тежайдиган замонавий агротехнологияларни жорий этиш, унумдорлиги юқори бўлган қишлоқ хўжалиги техникасидан фойдаланиш;

касаллик ва зараркунандаларга чидамли, маҳаллий ер-иқлим ва экологик шароитларга мослашган қишлоқ хўжалиги экинларининг янги селекция навларини ҳамда юқори маҳсулдорликка эга ҳайвонот зотларини яратиш ва ишлаб чиқаришга жорий этиш бўйича илмий-тадқиқот ишларини кенгайтириш;

глобал иқлим ўзгаришлари ва Орол денгизи қуришининг қишлоқ хўжалиги ривожланиши ҳамда аҳолининг ҳаёт фаолиятига салбий таъсирини юмшатиш бўйича тизимли чора-тадбирлар кўриш.

Иқтисодиётда давлат иштирокини камайтириш, хусусий мулк ҳуқуқини ҳимоя қилиш ва унинг устувор мавқеини янада кучайтириш, кичик бизнес ва

хусусий тадбиркорлик ривожини рағбатлантиришга қаратилган институционал ва таркибий ислохотларни давом эттириш:

хусусий мулк ҳуқуқи ва кафолатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлаш, хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнес ривожини йўлидаги барча тўсиқ ва чекловларни бартараф этиш, унга тўлиқ эркинлик бериш, «Агар халқ бой бўлса, давлат ҳам бой ва кучли бўлади» деган тамойилни амалга ошириш;

кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни кенг ривожлантириш учун қулай ишбилармонлик муҳитини яратиш, тадбиркорлик тузилмаларининг фаолиятига давлат, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат идоралари томонидан ноқонуний аралашувларнинг қатъий олдини олиш;

давлат мулкани хусусийлаштиришни янада кенгайтириш ва унинг тартиб-таомилларини соддалаштириш, хўжалик юритувчи субъектларнинг устав жамғармаларида давлат иштирокини камайтириш, давлат мулки хусусийлаштирилган объектлар базасида хусусий тадбиркорликни ривожлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратиш;

инвестиция муҳитини такомиллаштириш, мамлакат иқтисодиёти тармоқлари ва ҳудудларига хорижий, энг аввало, тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларни фаол жалб қилиш;

корпоратив бошқарувнинг замонавий стандарт ва усулларини жорий этиш, корхоналарни стратегик бошқаришда акциядорларнинг ролини кучайтириш;

тадбиркорлик субъектларининг муҳандислик тармоқларига уланиши бўйича тартиб-таомил ва механизмларни такомиллаштириш ва соддалаштириш;

мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиш жараёнларини тартибга солишда давлат иштирокини камайтириш, давлат бошқаруви тизимини марказлаштиришдан чиқариш ва демократлаштириш, давлат-хусусий шерикликни кенгайтириш, нодавлат, жамоат ташкилотлари ва жойлардаги ўзини ўзи бошқариш органларининг ролини ошириш.

Вилоят, туман ва шаҳарларни комплекс ва мутаносиб ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, уларнинг мавжуд салоҳиятидан самарали ва оптимал фойдаланиш:

ижтимоий-иқтисодий ривожланишни жадаллаштириш, халқнинг турмуш даражаси ва даромадларини ошириш учун ҳар бир ҳудуднинг табиий, минерал-хомашё, саноат, қишлоқ хўжалиги, туристик ва меҳнат салоҳиятидан комплекс ва самарали фойдаланишни таъминлаш;

ҳудудлар иқтисодиётини модернизация ва диверсификация қилиш кўламини кенгайтириш, ривожланиш даражаси нисбатан паст бўлган туман ва шаҳарларни, энг аввало, саноат ва экспорт салоҳиятини ошириш йўли билан жадал ривожлантириш ҳисобига минтақалар ижтимоий-иқтисодий ривожланиш даражасидаги фарқларни камайтириш;

янги саноат корхоналари ва сервис марказларини ташкил этиш, кичик саноат зоналарини ташкил қилиш, йирик хўжалик бирлашмаларининг маблағларини, банкларнинг кредитларини ва хусусий хорижий

инвестицияларни жалб қилиш ҳисобига кичик шаҳарлар ва шаҳарчаларни жадал ривожлантириш;

саноат ва хизматлар кўрсатиш соҳасини жадал ривожлантириш ҳисобига субвенцияга қарам туман ва шаҳарларни камайтириш ва маҳаллий бюджетларнинг даромад базасини кенгайтириш;

саноат корхоналари ва бошқа ишлаб чиқариш объектларини жойлаштиришга қулай шарт-шароитлар яратиш, хусусий тадбиркорликни кенг ривожлантириш ҳамда аҳолининг турмуш шароитини яхшилаш мақсадида ҳудудларнинг ишлаб чиқариш, муҳандис-коммуникация ва ижтимоий инфратузилма тармоқларини янада ривожлантириш ва модернизация қилиш.

Зарар кўриб ишлаётган ва иқтисодий ночор корхоналарни соғломлаштиришда тижорат банкларининг ролини ошириш бўйича белгиланган вазифалар. Эски технологиялар асосида ишлаётган, истиқболсиз корхоналарни тугатиш, уларнинг ўрнида янги, замонавий ишлаб чиқариш қувватларини ташкил этишнинг долзарб масалалари. Жаҳон молиявий инқирози шароитида ишлаб чиқаришни вертикал ва горизонтал диверсификациялаш зарурияти ва аҳамияти.

Давлат бюджети маблағлари ҳисобидан республика йирик тижорат банкларининг капиталлашиш даражасини ошириш. Ҳукумат, жойлардаги давлат ҳокимияти органлари томонидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ривожини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш.

Бирламчи қимматли қоғозлар бозорининг корхоналар фаолиятини молиялаштиришдаги ролини ошириш йўллари. Хорижий инвестицияларни жалб қилишда иккиламчи қимматли қоғозлар бозори бўйича белгиланган вазифалар. Жаҳон бозорида нархи тушиб кетаётган хомашёни экспорт қилиш амалиётидан рақобатбардош маҳсулотларни экспорт қилиш амалиётига ўтиш чоралари.

Халқаро молия институтларининг маблағлари ҳисобидан йирик инвестицион лойиҳаларни молиялаштириш, улар билан ҳамкорликда юксак технологияларга асосланган замонавий ишлаб чиқаришни ташкил қилиш йўналишлари. Йирик инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш, ишлаб чиқариш ва коммуникация объектларини, қишлоқ хўжалиги ҳамда мелиоратив қурилишни ривожлантириш ҳамда ижтимоий соҳани янги босқичга кўтариш, фаол инвестиция сиёсати ва уни амалга ошириш бўйича белгиланган вазифалар.

Стратегик аҳамиятга эга инвестиция лойиҳалари, стратегик тармоқлар ва йирик корхоналарнинг узоқ муддатли техника сиёсати нуқтаи назаридан ишлаб чиқиладиган янги лойиҳаларни амалга ошириш муддатлари ва шартларини мувофиқлаштириш масалалари.

Инқирозга қарши чоралар дастурида тадбиркорлик фаолиятини солиқлар воситасида рағбатлантириш ва солиқ юкини енгиллаштириш бўйича амалга оширилган ишлар. Инқирозга қарши чораларда давлат тузилмаларининг иқтисодиёт соҳасига асоссиз аралашувини камайтириш юзасидан белгиланган вазифаларни амалга оширишда солиқ сиёсатининг

ўрни ва аҳамияти. Инқирозга қарши чоралар дастурини амалга ошириш доирасида солиқ имтиёзлари ва преференцияларнинг хўжалик субъектларининг айланма маблағларини тўлдириш, ишлаб чиқаришни техник қайта жиҳозлаш, янги турдаги маҳсулотларни ўзлаштириш, ишчиларни моддий рағбатлантиришдаги аҳамияти. Қишлоқларда уй-жойларни қуриш ва реконструкция қилиш бўйича янги ташкил қилинаётган ихтисослаштирилган пудрат ташкилотларига берилган солиқ имтиёзлари ва улардан мақсадли фойдаланиш йўналишлари. Инқирозга қарши чоралар дастурининг ижроси жараёнида суғурта рискени камайтириш, давлат томонидан суғурта фаолиятини тартибга солишни такомиллаштириш.

Мамлакатда ишлаб чиқариладиган маҳсулотларни диверсификациялаш бўйича амалга оширилган ишларнинг натижалари. Иқтисодиётнинг аграр секторида таркибий сифат ўзгаришлари. Касб-ҳунар коллежлари ва академик лицейларни қуриш, реконструкция қилиш ва жиҳозлаш, мактабларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш бўйича амалга оширилган ишлар. Мамлакатда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасини ривожлантириш йўналишлари. Республикада транспорт-коммуникация ва инфратузилмани ривожлантиришнинг аҳамияти. Фаол инвестицион сиёсатни амалга ошириш йўналишлари. Республикада эркин иқтисодий ҳудудларни ташкил этиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари. Ёшларни иш билан таъминлаш ва аҳоли даромадлари ҳамда турмуш даражасини босқичма-босқич ошириб бориш бўйича амалга оширилаётган ислоҳотлар. Макроиқтисодий барқарорликни мустаҳкамлаш ва иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини таъминлашга қаратилган долзарб вазифалар. Республикада касаначилик ва ҳунармандчиликни ривожлантириш бўйича давлатнинг молиявий сиёсати.

Қишлоқ хўжалигида амалга оширилаётган ислоҳотларнинг моҳияти ва таркибий ўзгаришларнинг зарурлиги. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий яқунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги “Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак!” номли маърузасида 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим йўналишлари ва устувор вазифаларини белгилаб олиниши зарурлиги ва келгуси беш йил давомида амалга оширилиши лозим бўлган стратегик вазифалар хусусида

IV-БЎЛИМ

МИЛЛИЙ ДАВЛАТЧИЛИКНИ МУСТАҲКАМЛАШ, ЖАМИЯТ ҲАЁТИНИ ИСЛОҲ ЭТИШ ВА МАМЛАКАТНИ МОДЕРНИЗАЦИЯ ҚИЛИШ, СУД-ҲУҚУҚ СОҲАСИДАГИ ИСЛОҲОТЛАР

Ўзбекистон—суверен давлат

Ўзбекистонда янги давлатчилик, давлат ва халқ ҳокимиятининг қарор топиши. Ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи ҳокимият, ижро ҳокимияти ва суд ҳокимиятига бўлиниши.

Мамлакатимиз худудида давлатчилик анъанасининг қадимийлиги, қадимий анъаналарнинг ҳозирги кўриниши. Конституция — истиқлолнинг буюк ҳужжати, қонунчилигимиз асоси, янги давлат ва фуқаролик жамиятининг ҳуқуқий асоси. Ўзбекистон Республикаси Конституциясида инсон ҳуқуқлари ва эркинликларининг қафолатланиши. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг сиёсий ва маънавий-маърифий аҳамияти.

Демократия шартлари: барча фуқароларнинг қонун олдида тенглиги, ҳар бир киши ҳақ-ҳуқуқининг ҳимоя қилиниши, миллий, диний, жинсий мансубликдан қатъи назар, ўзаро тенглик ва тотувликнинг таъминланиши. Собиқ яққаҳоқимликка асосланган мафкура ва эскича қарашлардан воз кечиш. Мустақил давлатда фикрлар хилма-хиллигини жамиятнинг одатий таомилига айлантириш. Ўтиш даврида давлатнинг барча соҳалардаги ислохотчилик роли.

Бозор муносабатларига ўтишнинг моделлари

«Ўзбек модели» тушунчаси. Демократик жамият қуришнинг тарихий ва замонавий моделлари: «Турк модели», «Швед модели», «Япон модели», «Миллий модел», «Шарқона модел». Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти Ислом Каримов «Ўзбек модели»нинг асосчиси.

Демократия моделларини «экспорт» қилишнинг миллий давлатчилик тараққиёти учун хавфли жиҳатлари. «Ўзбек модели»нинг ривожланиш концепцияси. «Ўзбек модели»нинг асосий тамойиллари: иқтисодиётнинг мафкурадан мутлоқ холилиги, давлат бош ислохотчи эканлиги, қонунустворлиги, кучли ижтимоий сиёсат, бозор иқтисодиётига босқичма-босқич ўтиш.

«Ўзбек модели»ни амалиётга татбиқ этишнинг асосий босқичлари. «Ўзбек модели»нинг жаҳон ҳамжамияти томонидан эътироф этилиши. «Ўзбек модели»нинг ривожланиш истиқболлари. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш.

Ўзбекистонда демократик жамият ривожланиши жараёнида сайлов ва референдум институтларининг ўрни, қонун чиқарувчи ҳокимият

«Сайлов» ва «референдум» тушунчалари. Сайлов ва референдум институтларининг ҳуқуқий асослари. Дунёдаги сайлов, референдум ўтказиш тартиби: муаммо ва ютуқлар. Демократик жамиятда сайловлар. Ўзбекистонда сайлов тизими ва унинг ўзига хос хусусиятлари. Сиёсий партиянинг «ваколатли вакили». Кузатувчи мақоми.

Сайлов тизими субъектлари. Референдум. Давлат ҳокимияти вакиллик органларини сайлаш тартиби.

Қонун чиқарувчи ҳокимият тушунчаси. Қонун ишлаб чиқариш жараёни. Қонун қабул қилиш тартиби. Олий Мажлис ваколатлари. Қонунчилик палатаси, Сенат кўмиталарининг ҳуқуқий асослари.

Ислом Каримов «Демократия – бу сайлов, сайлов – бу демократиядир» шиорининг тарихий аҳамияти ҳақида. Муқобил сайловлар – фуқаролик

жамияти тараққийнинг муҳим омили. Халқ ҳокимиятчилигини мустақамлашда референдум ва сайлов тизимининг ўрни.

Сайлов ва референдум ўтказиш тартибининг ҳозирги даврдаги долзарб муаммолари. Сайловолди ташвиқоти. Муддатидан олдин овоз бериш.

Референдум – халқ иродасининг олий ифодаси.

Суд ҳокимияти

Суд ҳокимияти тушунчаси. Суд ҳокимияти таркиби. Судьяларни танлаш ва лавозимларга тавсия этиш тартиби. Суд мустақиллиги ғояси. Судлар ихтисослашуви. Конституциявий суд. Олий суд. Олий хўжалик суди. Маҳаллий судлар ва уларнинг ҳуқуқий мақоми. Суд ва прокуратура. Суд ва Ички ишлар идоралари. Президент ва суд ҳокимияти. Адлия вазирлиги ваколатларининг кенгайиши. Апелляция инстанцияси. Кассация инстанцияси. Прокурор ва адвокатнинг тенглиги. “Хабеас корпус” институтининг жорий этилиши. Ярашув институтини такомиллаштириш.

Ижро ҳокимияти

Ижроия ҳокимияти тушунчаси. Ижро ҳокимияти таркиби. Вазирлар Маҳкамасини ташкил этиш тартиби ва унинг таркиби. Бош вазирнинг ҳуқуқий мақоми. Маҳаллий давлат ижроия органлари ва уларнинг ваколатлари. Ҳокимларни тайинлаш тартиби. Ҳоким – маҳаллий ижроия ва вакиллик органлари бошлиғи. Парламент ва ижроия ҳокимияти. Президент ва ижроия ҳокимияти. Бош вазир лавозимига номзод кўриб чиқиш ва тайинлаш тартиби. Вазирлар Маҳкамаси ваколатлари. Бош вазирга нисбатан Ишончсизлик вотуми ва унинг ҳуқуқий оқибатлари.

Марказий Осиё мутафаккирларининг фуқаролик жамияти ва ҳуқуқий давлат ҳақидаги ғоялари

Шарқ Уйғониш даври (IX-XII асрлар)даги фуқаролик жамияти ва ҳуқуқий давлат ҳақидаги таълимотлар. Абу Наср Форобий (873–950), Низомулмулк (1018–1092), Абу Райҳон Беруний (973–1048), Абу Али ибн Сино (980–1037), Бурхониддин Марғиноний (1123–1197)нинг сиёсий-ҳуқуқий қарашлари.

Амир Темур (1336–1405)нинг ижтимоий-сиёсий ва ҳуқуқий қарашлари. «Темур тузуклари», унинг фуқаролик жамияти ва ҳуқуқий давлат қуришдаги аҳамияти. Амир Темур давлат бошқарувини ташкил этиш принциплари ҳақида. Алишер Навоий (1441–1501) ва Заҳириддин Муҳаммад Бобур (1483–1530) ижодидаги фуқаролик жамияти ва ҳуқуқий давлат ҳақидаги ижтимоий-сиёсий ғоялар.

XIX аср охири XX аср бошларида Марказий Осиёдаги сиёсий жараёнлар ва сиёсий ғоялар. Жадидлар ва уларнинг маърифатпарварлик, сиёсий-ҳуқуқий қарашлари. Абдулла Авлоний (1875–1934), Абдурауф Фитрат (1886–1938), Маҳмудхўжа Беҳбудий (1875–1919), Мунаввар Қори Абдурашидхонов (1878–1931), Абдулла Қодирий (1894–1938), Абдулхамид Чўлпон (1897–1938)ларнинг маърифатпарварлик ғоялари.

Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислом Каримов томонидан илгари сурилган Концепциянинг мазмун-моҳияти ва аҳамияти. 2010 йил 12 ноябрда эълон қилинган “Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш Концепцияси”га мувофиқ, «Давлат ҳокимияти ва бошқарувини демократлаштириш»нинг мазмун-моҳияти ва унда илгари сурилган ғоялар. «Суд-ҳуқуқ тизимини ислох этиш»нинг мазмуни ва унда илгари сурилган ғоялар. Суд-ҳуқуқ тизимида ечимини кутаётган муаммоларга анъанавий, мантиқий, фалсафий нуқтаи-назар асосида ёндашув. “Ахборот соҳасини ислох қилиш, ахборот ва сўз эркинлигини таъминлаш»га бағишланган бўлимнинг мазмун-моҳияти, бу борада илгари сурилган таклиф-мулоҳазалар. «Ўзбекистонда сайлов ҳуқуқи эркинлигини таъминлаш ва сайлов қонунчилигини ривожлантириш»га бағишланган бўлимнинг мазмун-моҳияти ва унда илгари сурилган ғоялар.

Давлат ҳокимиятини номарказлаштириш шароитида фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг тутган ўрни. «Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари» тушунчаси ва ҳуқуқий мақоми. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларини шакллантириш тартиби. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисидаги ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлар. Мустақиллик даврида маҳалла институтининг ривожлантирилиши. Маҳалла – фуқаролик жамиятининг ноёб институти. Тараққиётнинг янги босқичида маҳалланинг ўрни ва роли.

«Фуқаролик жамияти институтларини шакллантириш ва ривожлантириш» бўлимининг мазмун-моҳияти. Ислом Каримовнинг “Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш Концепцияси”даги «Демократик бозор ислохотлари ва иқтисодиётни либераллаштиришни янада чуқурлаштириш» бўлимининг мазмун-моҳияти.

Жамиятни демократлаштириш, ижтимоий адолат – барқарорлик таянчи

Демократиянинг мазмун-моҳияти, демократияга зид бошқарув идора шакллари ва услубларининг барҳам топиши. Демократиянинг шартлари ва мезонлари. Демократиянинг миллий хусусиятларни ўзида ифода этиши. Демократик қадрият ва демократик тамойиллар. Демократик халқаро муносабатлар ва дунё тараққиёти. Демократия хусусиятлари: умумбашарийлик, минтақавийлик ва миллийлик. Демократия ва фуқаролик жамиятининг шаклланиш маданияти, алоҳида хусусиятлари ва ўзаро уйғунлиги.

Фуқароларнинг ижтимоий ва сиёсий фаоллигини ошириш муаммоси. Ҳокимият ва фуқаро: ўзаро муносабатларнинг ҳуқуқий ва маънавий асослари. Ислохот субъектларининг фаоллашуви билан боғлиқ муаммолар.

Ижтимоий адолат тамойили. Ҳар томонлама баркамол шахсни шакллантириш ва умумдават барқарорлигининг яхлит жараён эканлиги.

“Ижтимоий шериклик” тушунчасининг моҳияти ва аҳамияти. “Жамоатчилик назорати” тушунчасининг моҳияти ва аҳамияти.

“Фуқаролик жамияти”нинг таърифи, моҳияти. Фуқаролик жамиятига оид қарашлар. Ўзбекистонда фуқаролик жамияти шаклланишининг ўзига хос хусусиятлари. Мустақиллик даврида жамият тизимидаги институционал ўзгаришлар. Фуқаролик жамиятининг асосий белги ва мезонлари, функция ҳамда тамойиллари. Фуқаролик жамияти институтлари ва уларнинг ўзига хос хусусиятлари. Фуқаролик жамиятини шакллантириш ва ривожлантиришда давлатнинг бош ислохотчилик роли. Сиёсий партиялар фаолиятини эркинлаштириш соҳасидаги ислохотлар. Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш жараёнлари.

Давлат ҳокимияти ва бошқарувини ташкил этиш

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 23 йиллигига бағишланган тантанали маросимда маърузасида суд-ҳуқуқ тизимини янада такомиллаштириш масалаларининг ёритилиши.

«Конституция» тушунчаси ва унинг мазмун-моҳияти. Конституциянинг функциялари. Конституция шакллари ва турлари. «Суверенитет» тушунчаси. Давлат, миллат ва халқ суверенитети. Ўзбекистон Республикасининг давлат рамзлари: байроқ, герб ва мадҳия.

«Халқ ҳокимиятчилиги» тушунчаси ва унинг асосий мазмун-моҳияти. Халқ ҳокимиятчилиги – давлат ҳокимияти қурилишининг асосий принципи. Халқ ҳокимияти вужудга келишининг асосий шакллари: билвосита ва бевосита демократия.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларининг устуворлиги. Конституция нормаларининг тўғридан-тўғри амал қилиши. Қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот. Инсон ва фуқароларнинг асосий ҳуқуқлари, эркинликлари таснифи. Конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларнинг асосий хусусиятлари. Инсон ва фуқароларнинг конституцион бурчлари ва бурчлар тенглиги. Фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари кафолати. Давлат фуқаролар ҳуқуқи ва эркинлиги кафолати сифатида. Фуқаролар ҳуқуқ ва эркинлигининг суд томонидан ҳимояланиши.

Ўзбекистон Республикасининг давлат бошқаруви тизимида сиёсий партияларнинг тутган ўрни. Икки палатали парламентнинг ижобий жиҳатлари. Олий Мажлис Қонунчилик палатасида сиёсий партиялар фракциялари. Давлат бошқаруви механизмида нодавлат нотижорат ташкилотларининг роли. Нодавлат нотижорат ташкилотларининг ҳуқуқий мақоми ва турлари. Нодавлат нотижорат ташкилотларини ташкил этиш тартиби. Давлат ҳокимиятини номарказлаштириш шароитида нодавлат нотижорат ташкилотларининг тутган ўрни.

Сайловлар ва уларнинг ижтимоий функцияси. Демократик сайловларнинг ўзига хос хусусияти ва тамойиллари. Ўзбекистон

Республикасининг сайлов тизими ва унинг ўзига хос хусусиятлари. Сайловларни ўтказишда адолат ва ҳақиқат мезони. Референдум ва сайловларнинг ўзаро фарқли жиҳатлари.

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президентининг давлат бошқаруви механизмида тутган ўрни ва роли. «Бир-бирини тийиб туриш ва мувозанатда сақлаш» принципининг моҳияти ва ҳокимиятлар тақсимланиш амалиётидаги ифодаси. Президентликка сайловлар ва унинг ўзига хос хусусиятлари. Давлат бошқарувини модернизациялаш шароитида Ўзбекистон Республикаси Президентининг қонунчилик, ижро ва суд ҳокимиятларини мувофиқлаштиришга доир ваколатлари. Президент томонидан имзоланадиган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар.

Ўзбекистон Республикаси ижро ҳокимияти органларини ташкил этиш ва улар фаолиятининг асослари. Бош вазир институти ва уни шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари. Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматини шакллантириш тартиб-қоидалари. Маҳаллий давлат ҳокимиятининг давлат бошқаруви механизмида тутган ўрни. Ҳокимлик институтининг вужудга келиш сабаблари. Ҳоким – маҳаллий вакиллик органи раҳбари. Маҳаллий вакиллик органларини шакллантириш тартиби ва ўзига хос хусусиятлари.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг давлат бошқарув органлари тизимида тутган ўрни ва ижтимоий аҳамияти. Олий Мажлис палаталарини шакллантириш тартиби. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати ва Қонунчилик палатасининг ваколатлари. Сенаторлар ва Олий Мажлис депутатларини сайлаш тартиби.

«Электрон ҳукумат» тизимининг афзаллиги. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича ҳаракатлар стратегиясида давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари

Демократик ислохотларни чуқурлаштириш ва мамлакатни модернизация қилишда Олий Мажлис, сиёсий партияларнинг ролини янада кучайтириш:

давлат ҳокимияти тизимида Олий Мажлиснинг ролини ошириш, унинг мамлакат ички ва ташқи сиёсатида оид муҳим вазифаларни ҳал этиш ҳамда ижро ҳокимияти фаолияти устидан парламент назоратини амалга ошириш бўйича ваколатларини янада кенгайтириш;

қабул қилинаётган қонунларнинг амалга оширилаётган ижтимоий-сиёсий, ижтимоий-иқтисодий ва суд-ҳуқуқ ислохотлари жараёнига таъсирини кучайтиришга йўналтирган ҳолда қонун ижодкорлиги фаолияти сифатини тубдан ошириш;

сиёсий тизимни ривожлантириш, давлат ва жамият ҳаётида сиёсий партияларнинг ролини кучайтириш, улар ўртасида соғлом рақобат муҳитини шакллантириш.

Давлат бошқаруви тизимини ислох қилиш:

давлат бошқарувини марказлаштиришдан чиқариш, давлат хизматчиларининг касбий тайёргарлик, моддий ва ижтимоий таъминот даражасини ошириш ҳамда иқтисодиётни тартибга солишда давлат

иштирокини босқичма-босқич қисқартириш орқали давлат бошқаруви ва давлат хизмати тизимини ислоҳ қилиш;

мамлакатни ижтимоий-сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича вазифаларни амалга оширишда ўзаро манфаатли ҳамкорликнинг самарасини оширишга қаратилган давлат-хусусий шерикликнинг замонавий механизмларини жорий этиш;

давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиклигини таъминлаш, жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳамда қонуний манфаатларига оид ахборотни тақдим қилишнинг замонавий шаклларини жорий этиш;

«Электрон ҳукумат» тизимини такомиллаштириш, давлат хизматлари кўрсатишнинг самараси, сифатини юксалтириш ва бу хизматдан аҳоли ҳамда тадбиркорлик субъектлари томонидан фойдаланиш имкониятини ошириш.

Жамоатчилик бошқаруви тизимини такомиллаштириш:

халқ билан мулоқотнинг самарали механизмларини жорий этиш;

жамоатчилик назоратини амалга оширишнинг замонавий шаклларини ривожлантириш, ижтимоий шерикликнинг самарасини ошириш;

фуқаролик жамияти институтларини ривожлантириш, уларнинг ижтимоий ва сиёсий фаоллигини ошириш;

маҳалла институтининг жамият бошқарувидаги ўрни ва фаолияти самарадорлигини ошириш;

оммавий ахборот воситаларининг ролини кучайтириш, журналистларнинг касбий фаолиятини ҳимоя қилиш.

Ўзбекистон Республикасида суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш

Суд-ҳуқуқ тизимини демократлаштириш ва либераллаштириш, фуқароларнинг суд орқали ҳимояланиш кафолатлари, Жиноят ва жиноят-процессуал қонунчиликни янада либераллаштириш ва инсонпарварлик тамойилларига мувофиқлиги. “Мамлакатимизда демократик ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш Концепцияси”да суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ этиш мақсадида билдирилган тақлифлар бўйича амалга оширилган ва оширилаётган ишлар. Суд тизими ва унда Конституциявий суднинг ўрни. Суд ҳокимиятининг давлат ҳокимияти тизимида тутган ўрни ва роли.

Судда прокурор ва адвокатнинг тенглигини, жиноят ва фуқаролик ишлари бўйича суд фаолиятининг барча босқичларида ўзаро тортишув бўлишини таъминлашга, одил судловнинг сифати ва тезкорлигини оширишга қаратилган кенг кўламли чора-тадбирлар. Жиноий-ҳуқуқий соҳадаги сиёсатни янада либераллаштириш ва инсонпарварлик тамойилларига мувофиқлаштириш. Ўзбекистонда ўлим жазосининг бекор қилиниши ва унинг мазмуни.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича ҳаракатлар стратегиясида қонун устуворлигини таъминлаш ва суд-ҳуқуқ тизимини янада ислоҳ қилишнинг устувор йўналишлари

Суд ҳокимиятининг чинакам мустақиллигини таъминлаш, суднинг нуфузини ошириш, суд тизимини демократлаштириш ва такомиллаштириш:

судьялар ва суд аппарати ходимларининг мавқеини, моддий рағбатлантириш ва ижтимоий таъминот даражасини ошириш, судларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш;

судьяларга ғайриқонуний тарзда таъсир ўтказишга йўл қўймаслик бўйича таъсирчан чоралар кўриш;

суднинг мустақиллиги ва беғаразлиги, суд процессида томонларининг тортишуви ва тенг ҳуқуқлик тамойилларини ҳар томонлама татбиқ этиш;

«Хабеас корпус» институтини қўллаш соҳасини кенгайтириш, тергов устидан суд назоратини кучайтириш;

судларни янада ихтисослаштириш, суд аппаратини мустаҳкамлаш;

судлар фаолиятига замонавий ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш.

Фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини таъминлаш:

фуқароларнинг мурожаатларини ўз вақтида ҳал этиш, мурожаатларни кўриб чиқишда сансалорлик, расмиятчилик ва лоқайд муносабатда бўлиш ҳолатларига йўл қўйганлик учун жавобгарликнинг муқаррарлигини таъминлаш, шунингдек, бузилган ҳуқуқларни тиклашнинг барча зарур чораларини кўриш;

суд, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат идоралари фаолиятида фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини таъминлаш;

фуқароларнинг хусусий мулкка бўлган ҳуқуқларини амалга ошириш кафолатларини мустаҳкамлаш;

фуқароларнинг одил судловга тўсқинликсиз эришишини таъминлаш;

суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатлари ижроси самарадорлигини ошириш.

Маъмурий, жиноят, фуқаролик ва хўжалик қонунчилигини такомиллаштириш:

жиноят ва жиноят-процессуал қонунчилигини такомиллаштириш ва либераллаштириш, алоҳида жиноий қилмишларни декриминаллаштириш, жиноий жазолар ва уларни ижро этиш тартибини инсонпарварлаштириш;

одил судловни амалга ошириш самарадорлиги ва сифатини ошириш, маъмурий, жиноят, фуқаролик ва хўжалик суд иш юритувининг процессуал асосларини такомиллаштириш;

жиноят, фуқаролик ва хўжалик ишларини кўриб чиқиш тартибини такомиллаштириш, бир-бирини такрорлайдиган ваколат ва инстанцияларни қисқартириш;

электрон тартибда суд ва ижро ишини юритишнинг замонавий шакл ва усулларини жорий этиш.

Жиноятчиликка қарши курашиш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш тизимини такомиллаштириш:

жиноятчиликка қарши курашиш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш борасидаги фаолиятни мувофиқлаштиришнинг самарадорлигини ошириш;

диний экстремизм ва терроризмга, уюшган жиноятчиликнинг бошқа шаклларига қарши курашиш бўйича ташкилий-амалий чораларни кучайтириш;

коррупцияга қарши курашишнинг ташкилий-ҳуқуқий механизмларини такомиллаштириш ва коррупцияга қарши курашиш тадбирларининг самарадорлигини ошириш;

аҳолининг ҳуқуқий маданияти ва онгини юксалтириш, бу борада давлат тузилмаларининг фуқаролик жамияти институтлари, оммавий ахборот воситалари билан ўзаро самарали ҳамкорлигини ташкил этиш.

Суд-ҳуқуқ тизимида қонунийликни янада мустаҳкамлаш:

ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат идоралари ишини самарали режалаштириш ва унинг натижаларини таҳлил қилиш, тизимли ҳуқуқбузарликларни аниқлаш ҳамда уларга имконият яратаётган сабаб ва шароитларни бартараф этиш;

суд, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат идоралари ходимларини ўқитиш, танлаш, тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш, ротация қилиш тизимини такомиллаштириш;

ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат идоралари ходимлари орасида ҳуқуқбузарликларни олдини олиш, профилактика қилиш ва бартараф этиш бўйича идоравий назоратнинг замонавий механизмларини жорий этиш;

ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат идоралари фаолияти устидан жамоатчилик назорати механизмлари самарадорлигини ошириш, фуқароларнинг ҳуқуқни муҳофаза қилиш тизимига бўлган ишончини мустаҳкамлаш.

Юридик ёрдам ва хизмат кўрсатиш тизимини такомиллаштириш:

давлат органларининг юридик хизмати фаолияти самарадорлигини ошириш;

адвокатура институтини ривожлантириш, жиноят, фуқаролик, маъмурий ва хўжалик ишларини кўриб чиқишда адвокатларнинг ролини ошириш;

нотариат ва фуқаролик ҳолатлари далолатномаларини ёзиш органлари тизимини ислоҳ қилиш.

Кучли ижтимоий сиёсат ва аҳоли ижтимоий фаоллигининг ортиши

Кучли ижтимоий сиёсат – барқарорлик асоси. Бозор ва ижтимоий ҳимоя: тажрибалар, муаммолар ва ечимлар. Ижтимоий ҳимоя ва уни амалга оширишда давлатнинг асосий функциялари. Ижтимоий адолат тушунчаси. Ижтимоий адолатни қарор топтириш йўл-йўриқлари. Ижтимоий сиёсат: зиддият ва ечимлар. Кучли ижтимоий сиёсат – Ўзбекистон Республикаси умумдавлат сиёсатининг бош йўналиши. Ислохотларнинг босқичма-босқич амалга оширилиши ва ижтимоий сиёсатда рўй берган ўзгаришлар. «Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш» тушунчасининг мазмун-моҳияти. Оммавий маънавий ва иқтисодий қашшоқлашув миллий хавфсизлик барқарорлиги ва

таракқиётга таҳдид эканлиги. Инсон капитали ва инсон омили. Ижтимоий ҳаётда турли табақа ва қатламлар орасидаги уйғунлик ва мутаносибликни қарор топтириш масалалари. Халқнинг ҳаёт даражаси ва сифатини юксалтириш ва ривожланган демократик давлатлар қаторидан ўрин эгаллаш ижтимоий сиёсатнинг бош мақсади сифатида.

Инсон қобилияти ва имкониятларини рўёбга чиқариш муаммолари ва ижтимоий тажриба. Ижтимоий сиёсат ҳамда фуқаролар дунёқараши ва руҳиятида рўй бераётган ижобий ўзгаришлар.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича ҳаракатлар стратегиясида ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишлари

Аҳоли бандлиги ва реал даромадларини изчил ошириш:

аҳолининг реал пул даромадларини ва харид қобилиятини ошириш, кам таъминланган оилалар сонини ва аҳолининг даромадлари бўйича фарқланиш даражасини янада камайтириш;

бюджет муассасалари ходимларининг иш ҳақи, пенсия, стипендия ва ижтимоий нафақалар ҳажмини инфляция суръатларидан юқори миқдорда изчил ошириш;

янги иш ўринларини яратиш ҳамда аҳолининг, энг аввало, ўрта махсус ва олий ўқув муассасалари битирувчилари бандлигини таъминлаш, меҳнат бозори мутаносиблигини ва инфратузилмаси ривожланишини таъминлаш, ишсизлик даражасини камайтириш;

меҳнатга лаёқатли аҳолининг меҳнат ва тадбиркорлик фаоллигини тўлиқ амалга ошириш учун шароитлар яратиш, иш кучи сифатини яхшилаш, ишга муҳтож шахсларни касбга тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини кенгайтириш.

Аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш ва соғлиқни сақлаш тизимини такомиллаштириш, хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш:

аҳолига мажбурий ижтимоий кафолатларни таъминлаш, аҳолининг эҳтиёжманд қатламларини ижтимоий ҳимоясини ҳамда кексалар ва имконияти чекланган шахсларни давлат томонидан қўллаб-қувватлашни кучайтириш, ижтимоий хизмат кўрсатишни яхшилаш, аҳолига ижтимоий хизматлар кўрсатишда давлат-хусусий шериклигини ривожлантириш;

аҳолига тиббий ва ижтимоий-тиббий хизмат кўрсатиш қулайлиги ҳамда сифатини оширишга, аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзини шакллантиришга, тиббиёт муассасаларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлашга йўналтирган ҳолда соғлиқни сақлаш соҳасини, энг аввало, унинг дастлабки бўғинини, тез ва шошилишч тиббий ёрдам тизимини янада ислоҳ қилиш;

оила саломатлигини мустаҳкамлаш, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, оналар ва болаларнинг сифатли тиббий хизматдан фойдаланишни кенгайтириш, уларга ихтисослаштирилган ва юқори технологияларга асосланган тиббий ёрдам кўрсатиш, чақалоқлар ва болалар ўлимини

камайтириш бўйича комплекс чора-тадбирларни янада кенгроқ амалга ошириш;

хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, уларни давлат ва жамият бошқарувидаги ўрнини кучайтириш, хотин-қизлар, касб-хунар коллежи битирувчи қизларининг бандлигини таъминлаш, уларни тадбиркорлик фаолиятига кенг жалб этиш, оила асосларини янада мустаҳкамлаш;

пензионерлар, ногирон, ёлғиз кексалар, аҳолининг бошқа эҳтиёжманд тоифаларининг тўлақонли ҳаёт кечиришларини таъминлаш учун уларга тиббий-ижтимоий ёрдам кўрсатиш тизимини янада ривожлантириш ва такомиллаштириш;

фармацевтика саноатини янада ривожлантириш, аҳоли ва тиббиёт муассасаларининг арзон, сифатли дори воситалари ва тиббиёт буюмлари билан таъминланишини яхшилаш, дори-дармонлар нархларининг асоссиз ўсишига йўл қўймаслик бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш;

аҳоли ўртасида касалланиш кўрсаткичлари пасайишини ва умр узайишини таъминлаш.

Арзон уй-жойлар барпо этиш бўйича мақсадли дастурларни амалга ошириш, аҳолининг ҳаёт шароитлари яхшиланишини таъминловчи йўл-транспорт, муҳандислик-коммуникация ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш ҳамда модернизация қилиш:

аҳоли, энг аввало, ёш оилалар, эскирган уйларда яшаб келаётган фуқаролар ва уй-жой шароитини яхшилашга муҳтож бошқа фуқароларнинг яшаш шароитини имтиёзли шартларда ипотека кредитлари ажратиш ҳамда шаҳар ва қишлоқ жойларда арзон уйлар қуриш орқали янада яхшилаш;

аҳолининг коммунал-маиший хизматлар билан таъминланиш даражасини ошириш, энг аввало, янги ичимлик суви тармоқларини қуриш, тежамкор ва самарали замонавий технологияларни босқичма-босқич жорий этиш орқали қишлоқ жойларда аҳолининг тоза ичимлик суви билан таъминлашни тубдан яхшилаш;

одамларнинг экологик хавфсиз муҳитда яшашини таъминлаш, маиший чиқиндиларни қайта ишлаш комплексларини қуриш ва модернизация қилиш, уларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, аҳолини чиқиндини йўқ қилиш бўйича замонавий объектлар билан таъминлаш;

аҳолига транспорт хизмати кўрсатишни тубдан яхшилаш, йўловчи ташиш хавфсизлигини ошириш ва атроф муҳитга зарарли моддалар чиқишини камайтириш, ҳар томонлама қулай янги автобусларни сотиб олиш, автовокзал ва автостанцияларни қуриш ҳамда реконструкция қилиш;

йўл инфратузилмаси қурилиши ва реконструкция қилинишини давом эттириш, энг аввало, минтақавий автомобиль йўлларини ривожлантириш, хўжаликлараро қишлоқ автомобиль йўлларини, аҳоли пункти кўчаларини капитал ва жорий таъмирлаш;

янги электр энергия ишлаб чиқариш қувватларини қуриш ва мавжудларини модернизация қилиш, паст кучланишли электр тармоқлари ва трансформатор пунктларини янгилаш асосида аҳолини электр энергияси

хамда бошқа ёқилғи-энергия ресурслари билан таъминлашни яхшилаш, шунингдек, қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланишни кенгайтириш бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш;

театр ва томоша масканларини, маданий-маърифий ташкилотлар ва музейлар фаолиятини ривожлантириш ҳамда такомиллаштириш, уларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш.

Таълим ва фан соҳасини ривожлантириш:

узлуксиз таълим тизимини янада такомиллаштириш, сифатли таълим хизматлари имкониятларини ошириш, меҳнат бозорининг замонавий эҳтиёжларига мос юқори малакали кадрлар тайёрлаш сиёсатини давом эттириш;

таълим муассасаларини қуриш, реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш, уларни замонавий ўқув ва лаборатория асбоблари, компьютер техникаси ва ўқув-методик қўлланмалар билан жиҳозлаш орқали уларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш юзасидан мақсадли чора-тадбирларни кўриш;

мактабгача таълим муассасалари тармоғини кенгайтириш ва ушбу муассасаларда болаларнинг ҳар томонлама интеллектуал, эстетик ва жисмоний ривожланиши учун шарт-шароитларни тубдан яхшилаш, болаларнинг мактабгача таълим билан қамраб олинишини жиддий ошириш ва фойдаланиш имкониятларини таъминлаш, педагог ва мутахассисларнинг малака даражасини юксалтириш;

умумий ўрта таълим сифатини тубдан ошириш, чет тиллар, информатика ҳамда математика, физика, кимё, биология каби бошқа муҳим ва талаб юқори бўлган фанларни чуқурлаштирилган тарзда ўрганиш;

болаларни спорт билан оммавий тарзда шуғулланишга, уларни мусиқа ҳамда санъат дунёсига жалб қилиш мақсадида янги болалар спорти объектларини, болалар мусиқа ва санъат мактабларини қуриш, мавжудларини реконструкция қилиш;

касб-хунар коллежлари ўқувчиларини бозор иқтисодиёти ва иш берувчиларнинг эҳтиёжларига жавоб берадиган мутахассисликлар бўйича тайёрлаш ҳамда ишга жойлаштириш борасидаги ишларни такомиллаштириш;

таълим ва ўқитиш сифатини баҳолашнинг халқаро стандартларини жорий этиш асосида олий таълим муассасалари фаолиятининг сифати ҳамда самарадорлигини ошириш, олий таълим муассасаларига қабул квоталарини босқичма-босқич кўпайтириш;

илмий-тадқиқот ва инновация фаолиятини рағбатлантириш, илмий ва инновация ютуқларини амалиётга жорий этишнинг самарали механизмларини яратиш, олий ўқув юртлари ва илмий-тадқиқот институтлари хузурида ихтисослаштирилган илмий-экспериментал лабораториялар, юқори технология марказлари ва технопаркларни ташкил этиш.

Ёшларга оид давлат сиёсатини такомиллаштириш:

жисмонан соғлом, руҳан ва ақлан ривожланган, мустақил фикрлайдиган, Ватанга содиқ, қатъий ҳаётий нуқтаи назарга эга ёшларни тарбиялаш, демократик ислоҳотларни чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш жараёнида уларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш;

ўрта махсус, касб-ҳунар ва олий таълим муассасалари битирувчиларини ишга жойлаштириш ҳамда хусусий тадбиркорлик соҳасига жалб этиш;

ёш авлоднинг ижодий ва интеллектуал салоҳиятини қўллаб-қувватлаш ва рўёбга чиқариш, болалар ва ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини шакллантириш, уларни жисмоний тарбия ва спортга кенг жалб этиш;

ёшларни ижтимоий ҳимоя қилиш, ёш оилалар учун муносиб уй-жой ва ижтимоий-маиший шароитларни яратиш;

ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишда давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, таълим муассасалари, ёшлар ва бошқа ташкилотларнинг самарали фаолиятини ташкил этиш.

Демократия, ижтимоий адолат ва фуқаролик жамияти

«Демократия» ва «ижтимоий адолат» тушунчаларининг ўзаро уйғунлиги. «Ўзбекистон — демократик ва ижтимоий адолатли жамият» тезисининг моҳияти. Ўзбекистонда барпо этилаётган адолатли жамият асослари: ижтимоий ҳимоя, давлатнинг кучли ислоҳотчилик сиёсати. Марказий давлат органлари вазифаларининг маҳаллий ҳокимият ва ўзини ўзи бошқариш органларига босқичма-босқич ўтиши.

«Халқ давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаидир» тезисининг изчил амалга оширилиши. Ҳар бир фуқаро эркининг ва эркин яшаш ҳуқуқининг давлат томонидан кафолатланиши; инсон ва жамият фаровонлиги, давлат бош ислоҳотчи ва жамиятнинг уюштирувчи, ташкил этувчи органи эканлиги. «Халқ ҳам бевосита, ҳам ўз вакиллари орқали давлат ҳокимиятини амалга оширишда тўлиқ имкониятга эга» ғоясининг сиёсий мазмуни.

Мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш дастурлари ижросига оид парламент назорати. Парламент назоратининг асосий шакллари: парламент сўрови, парламент эшитуви, депутат сўрови.

Демократия ва ҳокимият тақсимооти. «Сиёсий партия» тушунчаси. Сиёсий партияларнинг ташкил топиши. Сиёсий партиялар фаолиятининг ҳуқуқий асослари. Сиёсий партиялар фаолиятининг молиявий таъминлаш масалалари. Сиёсий партияларматбуоти. Сайлов тизимида сиёсий партияларнинг ўрни. Ўзбекистонда кўппартиявийлик тизимининг жорий этилиши. Халқ ҳокимиятчилиги қарор топишида сиёсий партияларнинг аҳамияти.

Давлат бошқарувини янгилаш ва демократлаштириш ҳамда мамлакатни модернизация қилишда сиёсий партияларнинг ролини кучайтириш. Сиёсий партиялар ва жамият тизимлари. Сиёсий партиялар мафкураси.

Сиёсий партияларнинг фракциялари. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига сайловларда энг кўп ёки тенг миқдордаги депутатлик ўрнини қўлга киритган сиёсий партия. “Экоҳаракат”. Жамоатчилик назорати. Сиёсий муҳолифат. Электорат.

Ўзбекистонда нодавлат нотижорат ташкилотлари ва уларнинг фуқаролик жамиятини бошқаришдаги иштироки

«Нодавлат», «нотижорат», «жамоат бирлашмалари» тушунчалари. «Учинчи сектор». Жамоат бирлашмалари аҳолининг турли катламлари манфаатларини ифода этувчи, давлат ва халқ ўртасидаги асосий бўғин сифатида.

Нодавлат нотижорат ташкилотлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг жамиятни демократлаштиришдаги роли. «Кучли давлатдан – кучли жамият сари» концепциясининг изчил амалга оширилаётгани. Фуқаролик жамиятининг ижтимоий-иқтисодий, маданий-маънавий асослари.

Жамоат бирлашмаларининг функциялари ва хусусиятлари.

Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунларида нодавлат нотижорат ташкилотлар фаолиятининг ҳуқуқий асослари яратилиши. Ўзбекистонда нодавлат нотижорат ташкилотлари, жамоат бирлашмалари фаолияти. «Нодавлат нотижорат ташкилотлар тўғрисида»ги қонун.

Ўзбекистондаги жамоат бирлашмалари: касаба уюшмалари, хотин-қизлар, фахрийлар ва ижодий уюшмалар, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ҳамда уларнинг фаолияти. Миллий-маданий марказлар, диний конфессиялар.

Ислом Каримовнинг Ўзбекистонда ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамиятини қуриш жараёнида нодавлат нотижорат ташкилотларининг ўрни ва аҳамияти ҳақидаги фикрлари. Нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолиятида ижтимоий шерикликнинг аҳамияти.

Ўзбекистонда фуқаролик жамиятини ривожлантиришда фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг ўрни

Жамият шаклланишида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг ўрни.

Мамлакатимизда маҳаллий ўзини ўзи бошқаришнинг шакллари, уларнинг демократик жамият қуришдаги роли. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислом Каримовнинг «Маҳалла – демократия мактаби» эканлиги тўғрисидаги фикрлари.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистонда демократик тамойиллар асосидаги ўзини ўзи бошқариш тизимининг тикланиши. Фуқароларни демократик қарорлар қабул қилишда иштирокини таъминлаш ва аҳолини ижтимоий ҳимоя қилишда маҳалланинг ўрни.

Маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органларининг ташкил этилиши, бошқариш усули, маҳаллани ривожлантириш ва мавқеини оширишдаги аҳамияти. Фуқаролар йиғини. Қишлоқ, овул, маҳалла оқсоқоллари кенгашларининг тузилиши, вазифалари ва амалий фаолияти.

Маҳалла – фуқаролик жамиятининг асоси. Маҳалла – жамият тотувлиги ва инсон тарбиясининг таянчи. Оилани мустаҳкамлаш – жамият барқарорлигини сақлашнинг асоси. Маҳалланинг оилавий бизнесни ривожлантиришдаги ўрни. Ички ишлар ишлар органлари тизимининг ислох

этилиши ва уларнинг жамоатчилик билан алоқаларининг мустаҳкамланиши. Маҳаллада яраштириш комиссиясининг роли.

Ўзбекистон сиёсий тизимида оммавий ахборот воситаларининг ўрни ва аҳамияти

«Оммавий ахборот воситалари», «цензура», «тўртинчи ҳокимият», «сўз эркинлиги» ва «сўз масъулияти» тушунчалари. Цензуранинг бекор қилиниши.

Оммавий ахборот воситаларини қўллаб-қувватлашда мустақил жамоатчилик фондларини тузиш. Давлат ва нодавлат оммавий ахборот воситаларининг тизимини шакллантиришда ушбу фондларнинг ўрни. Рақамли телерадиоэшиттириш.

Оммавий ахборот воситаларининг «тўртинчи ҳокимият» деб аталишининг ижтимоий-сиёсий ҳаётга кириб келиши. Интернет тармоғи. Интернет ижтимоий тармоқларининг аҳоли онгига таъсири.

Оммавий ахборот воситаларининг ҳуқуқий мақоми. Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиклиги. Оммавий ахборот воситаларининг давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолияти устидан жамоатчилик ва парламент назоратини таъминлаш. Оммавий ахборот воситалари фаолиятининг иқтисодий асослари.

Ахборотлар олиш ва узатиш эркинлиги. Журналистларнинг ОАВдан маълумот олиш ҳуқуқлари. Ижтимоий фикрлар ОАВ ривожланишининг омили.

V-БЎЛИМ

МУСТАҚИЛЛИК МАФКУРАСИ НЕГИЗЛАРИ, МАЪНАВИЯТ, МАЪРИФАТ, МИЛЛИЙ ҒОЯ ВА МАФКУРА ВА Давлатнинг барқарор ривожланишига таҳдидлар, уларни бартараф этишнинг самарали механизмлари

Собиқ Шўролар ҳукмронлиги шароитида миллий маънавиятимизнинг топталиши ва унинг сиёсий, маърифий ва маънавий оқибатлари. Мамлакатимизнинг мустақилликка эришиш остонасида миллий ва маънавий қадриятларимизнинг тикланиши. Ўзбек тилига давлат тили мақомининг берилиши ва унинг тарихий аҳамияти. Мустақиллик даврида миллий-маънавий қадриятларимиз, урф-одат ва анъналаримизга бўлган муносабатларнинг тубдан ўзгариши. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислом Каримовнинг “Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат мафкура” ҳамда “Янгича фикрлаш ва ишлаш—давр талаби” асарларидаги ижтимоий ва маънавий соҳаларга доир вазифалар ва уларни амалга ошириш йўналишлари. Мустақиллик мафкурасининг моддий ва маънавий асослари, тарихий негизлари, халқимиз, миллатимизнинг тарихий онг ва хотираси миллий ва маънавий мафкурамизни шакллантириш омили эканлиги. Мустақиллик мафкурасининг мазмун-моҳияти, мақсад ва вазифалари. Мустақиллик мафкурасининг миллий ва умумбашарий тамойиллари.

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти асарларида маънавият ва маърифат масалаларига эътибор. Шунингдек, «Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари», «Юксак маънавият – енгилмас куч» асарларида ва «Ўзбекистон мустақилликка эришиш оstonасида», “Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир” китобларида илгари сурилган методологик концепциянинг моҳияти.

Истиқлолнинг сиёсий, иқтисодий ва маънавий жиҳатлари. Ёшлар онги ва қалбига миллий ғурур, миллий орият, миллий ифтихор туйғуларини сингдириш. Миллий маънавият ва миллий ўзликни англаш. Озод Ватан, ўз юртига соҳиблик ҳиссини тарбиялаш омиллари. Ҳар бир шахснинг ўз мамлакати манфаатларини ҳимоя қилиш бурчи. «Менинг давлатим», «Менинг халқим», «Менинг Ватаним» тушунчаларининг юракдан мустаҳкам жой олиши.

Миллий ва маънавий тикланиш

Маънавият ва жамиятнинг янгилиниши. Миллий қадриятларимиз ва миллий ўзликни англаш. Миллий қадриятларга бўлган ҳурмат-эътиборни шакллантириш. Буюк алломаларимиз ва уларнинг меросига бўлган юксак эътибор. Улуғ аждодларимизнинг таваллуд айёмларини ўтказиш, муқаддас жойлар ва зиёратгоҳларни обод қилиш. Миллий маънавиятни ўрганишнинг сиёсий аҳамияти. Миллий маънавиятни тиклаш – қарамлик руҳиятидан қутулишнинг мақбул йўли.

Инсон баркамоллиги асослари. “Қадрлар тайёрлаш миллий дастури”нинг миллий вамаънавий-маърифий аҳамияти. Ислон Каримов болалар спортини ривожлантириш тўғрисида. Болалар спортига эътибор – келажакка эътибор. Миллий қадрият, миллий руҳни тиклаш. Миллатсеварлик ва ўзга миллатларга ҳурмат. Миллий маънавият билан умумбашарий маънавий қадриятларни уйғунлаштириб бориш. Давлат тилига бўлган муносабат ва унинг ижтимоий-маънавий аҳамияти. Диний қадриятларга бўлган ижобий муносабатнинг аҳамияти. Анъанавий диний байрамлар, уларнинг тикланиши, ўтказилиши. Виждон ва эътиқод эркинлиги. Ватанпарварлик туйғуси, миллий маънавиятни тиклаш – одамлар тафаккуридаги эски стереотипларни ўзгартириш, жамиятни жипслаштириш ва комил инсонни тарбиялашнинг асосий омили.

Маънавият – инсон идроки ва дунёқарашининг мезони эканлиги. Маънавиятни давлат сиёсатининг устувор йўналишига айлантириш, унинг аҳамияти ва зарурати. Маънавий ва моддий ҳаёт уйғунлиги. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислон Каримов асарларида «шахс», «миллат», «жамият», «давлат», «адолат», «орият», “шукроналик” тушунчалари ва уларнинг шарҳи.

Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти асарларида маънавий ва маърифий ишларни амалга оширишнинг ўзига хос жиҳатлари, раҳбар шахс маънавияти, ахлоқий жиҳатлари, масъулияти ва мажбурияти. Маънавиятни англаш ва уни шакллантириш. Маънавиятнинг маъно-мазмунини белгиловчи

мезон ва меъёрлар. Маънавият – инсон идроки ва дунёқарашининг мезони сифатида.

Ёшларда камолотнинг асосий мезони ҳисобланган юксак маънавий фазилатларни шакллантириш ва мустаҳкамлаш. Шахс, жамият ва давлат ҳаётида маънавий кадриятларнинг заруриятини ижтимоий-ахлоқий мезонлар асосида ўрганиш, юксак маънавий дунёқарашни шакллантириш зарурияти, маънавий ва маърифий юксаклик мамлакат барқарорлигини таъминловчи омил эканлигини ёшларга тушунтириш, юксак маънавият жамият тараққиётининг энг муҳим мезони ва негизи эканлигини илмий асослаш. Ёшларни маънавий кадриятларга муносабатини тўғри йўналтириш. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий яқунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги “Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак!” номли маърузасида таълим ва илм-фан, давлатнинг ёшларга доир сиёсатини амалга ошириш, таълимнинг янги, замонавий усулларини, жумладан, ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш соҳасидаги долзарб вазифаларни амалга ошириш ёшларимиз, жамиятимиз ва мамлакатимизнинг келажаги учун стратегик аҳамиятга эга эканлиги. Глобаллашув жараёнларидаги маънавий таҳдидлар, маънавий тажовузлар ҳамда сотқинлик, худбинлик, ҳасадгўйлик, лоқайдлик, маҳаллийчилик, миллатчилик, уруғ-аймоқчилик ва коррупция сингари иллатларнинг асл моҳиятини очиб бериш. Ёшларда маънавиятга таҳдид солувчи иллатларга қарши кураша олиш салоҳиятини шакллантириш ҳамда миллий-маданий меросимизга, буюк алломаларимиз ижодларига, миллий кадриятларимизга катта қизиқиш билан қараш, уларни мунтазам ўрганиб боришга доир шахсий интилишларни шакллантириш.

Маданият, адабиёт ва санъатга оид ёдгорликларни асраш. Жамиятнинг маънавий янгиланиши, кенг кўламли бунёдкорлик ислохотларининг амалга оширилиши.

Маънавий жасорат, садоқат, мардлик, фидоийлик, маърифатпарварлик, эркпарварлик, ватанпарварлик, тўғрисўзлик, адолатлилик каби фазилатларнинг маънавий-ахлоқий моҳияти ва уларнинг инсон камолотидаги аҳамияти. Маънавий ва моддий ҳаёт уйғунлигини тушуниб етиш ва унинг мазмуни инсон фаолиятининг асосий мезонига айланиши муҳим зарурият эканлиги.

Миллий ғоя ва мафқуранинг асосий негизлари

Мафқуравий бўшлиқ ва унинг хавфли оқибатлари. Жаҳондаги мафқуравий курашлар. «Фикрга қарши фикр, ғояга қарши ғоя, жаҳолатга қарши маърифат» билан курашиш принципи. «Куч – билим ва тафаккурда». Миллий мафқура – халқ ва жамиятни бирлаштирувчи куч эканлиги. Миллий мафқура зарурати, ёшлар онгини ёт мафқуралардан ҳимоялаш масалалари.

Глобаллашув жараёнлари ва маънавий таҳдидлар. Ички ва ташқи таҳдидлар ва уларга қарши туриш омиллари. Миллий ғоя негизлари: ватанпарварлик, «Ватан тараққиёти, юрт тинчлиги, халқ фаровонлиги», «Биз ҳеч кимдан кам эмасмиз ва кам бўлмаймиз» умуммиллий ғояларининг мазмун-моҳияти.

Буюк аждодларимизнинг маънавий мероси ҳақида. Миллий ғоя ва маънавий ҳаёт. Собиқ тоталитар мафкура ва унинг миллий маънавиятга салбий таъсири. Тарихий хотиранинг миллат тараққиётидаги ўрни. Миллий ғоя ва партиялар, ҳаракатлар, қарашлар. Турли ёт ғоялар, уларга қарши мафкуравий иммунитетни шакллантириш воситалари. Ахборот хуружи, хавфсизликка таҳдид, этник, миллатлараро зиддиятлар ҳамда уларнинг ижобий ва салбий жиҳатлари. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти Ислам Каримовнинг “Энг буюк жасорат – бу маънавий жасорат” эканлиги ҳақидаги фикрлари.

Миллий ғоя ва умумжамиyat интилишини ифодаловчи ғоялар. Миллий ғоя – Ўзбекистон халқларининг умуминсоний демократик ғояси. Ўзбекистон халқининг тинч-тотувлиги, озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаётни таъминлаш – бош мақсад. Миллатлараро тотувлик ва динлараро бағрикенглик ғояси.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича ҳаракатлар стратегиясида хавфсизлик, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш ҳамда чуқур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий ташқи сиёсат соҳасидаги устувор йўналишлар

Хавфсизлик, диний бағрикенглик ва миллатлараро тотувликни таъминлаш соҳасидаги устувор йўналишлар:

Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузуми, суверенитети, ҳудудий яхлитлигини муҳофаза қилиш;

ахборот хавфсизлигини таъминлаш ва ахборотни ҳимоя қилиш тизимини такомиллаштириш, ахборот соҳасидаги таҳдидларга ўз вақтида ва муносиб қаршилиқ кўрсатиш;

фуқаролик, миллатлараро ва конфессиялараро тинчлик ҳамда тотувликни мустаҳкамлаш;

давлатнинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш, Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг жанговар қудрати ва салоҳиятини ошириш;

атроф-табiiй муҳит, аҳоли саломатлиги ва генофондига зиён етказадиган экологик муаммоларни олдини олиш;

фавқулодда вазиятларни олдини олиш ва бартараф этиш тизимини такомиллаштириш.

Чуқур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий ташқи сиёсат соҳасидаги устувор йўналишлар:

давлат мустақиллиги ва суверенитетини мустаҳкамлаш, мамлакатнинг халқаро муносабатларнинг тенг ҳуқуқли субъекти сифатидаги ўрни ва ролини ошириш, ривожланган демократик давлатлар қаторига кириш,

Ўзбекистоннинг ён-атрофида хавфсизлик, барқарорлик ва аҳил кўшничилик муҳитини шакллантириш;

Ўзбекистон Республикасининг халқаро нуфузини мустаҳкамлаш, мамлакатда олиб борилаётган ислохотлар тўғрисида жаҳон ҳамжамиятига холис ахборот етказиш;

Ўзбекистон Республикасининг ташқи сиёсий ва ташқи иқтисодий фаолиятининг норматив-ҳуқуқий базасини ҳамда халқаро ҳамкорликнинг шартномавий-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш;

давлат чегарасини делимитация ва демаркация қилиш масалаларини ҳал этиш.

Миллий ва умуминсоний қадриятлар диалектикаси

«Миллат», «элат» ва «этнос» тушунчалари.

Миллий ва умуминсоний маънавият мазмуни. Миллий манфаатлар ва умуминсоният манфаати. Ҳозирги дунёда инсон маънавиятини юксалтиришнинг объектив ва субъектив омиллари.

«Эгоцентризм», «клонлаштириш», «терроризм», «одам савдоси», «ноқонуний миграция» маънавий қашшоқлик ҳодисалари сифатида. «Бир кутбли дунё», «цивилизациялар тўқнашуви» каби ғояларнинг маънавиятга зид ҳодисалар эканлиги.

Дунё динларининг миллий маънавиятни ривожлантиришдаги ўрни.

Фан – миллий маънавиятлар интеграциясини ҳаракатга келтирувчи куч. Миллий ва умуминсоний маънавиятнинг ҳуқуқий асослари. Халқаро ташкилотлар (БМТ, ШҲТ, МАГАТЕ, МДҲ, ЕХҲТ)нинг миллий ва умуминсоний маънавиятни ривожлантиришдаги ўрни.

Ўзбекистоннинг миллатлараро бағрикенгликни таъминлаш соҳасидаги сиёсати.

Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асосий тамойил ва йўналишлари

Ўзбекистон Республикаси – дунё ҳамжамиятининг тенг ҳуқуқли субъекти. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асосий принциплари. Миллий манфаатлардан келиб чиқиб иш кўриш – Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асоси.

Ўзбекистон РеспубликасиБиринчи ПрезидентиИслом Каримовнинг 2015 йил январда бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг кўшма мажлисидаги маърузасида ташқи сиёсат масалаларининг ёритилиши. Маърузада халқаро вазият таҳлили.

Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсий фаолияти Концепцияси. Ҳарбий ҳаракатларда иштирок этмаслик. Республика ҳудудида бошқа давлатларнинг ҳарбий базаларини жойлаштирмаслик. Халқаро ташкилотларга аъзо бўлиш ва улардан чиқиш ҳуқуқини ўзида сақлаб қолиш. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асосий йўналишлари. Ўзбекистон Республикасининг Марказий Осиё мамлакатлари билан муносабатларининг устуворлиги. Трансчегаравий сув ресурсларидан фойдаланиш муаммолари ва уларнинг ечимлари. Минтақа давлатлари манфаатларини ҳисобга олиб халқаро ҳуқуқ меъёрлари асосида

экологик муаммоларни ҳал этиш. Марказий Осиё минтақаси ички муаммоларини ташқи кучлар аралашувисиз бартараф этиш.

Ўзбекистон Республикасининг МДХ давлатлари билан ҳамкорлиги. Сиёсий, иқтисодий, транспорт коммуникацион ва бошқа соҳалардаги икки томонлама ва кўп томонлама алоқалар. Ўзбекистоннинг МДХ давлатлари билан тенг ҳуқуқлилиқ, ўзаро манфаатлилиқ ҳамда ўзаро хурмат тамойиллари асосидаги икки томонлама муносабатларининг ривожланиши ва истиқболлари.

Ўзбекистон Республикасининг Россия Федерацияси билан муносабатлари. Икки томонлама муносабатларнинг устувор йўналишлари.

Ўзбекистон ва Америка Қўшма Штатлари муносабатлари. Ўзбекистон ва АҚШ ўртасидаги стратегик шериклик декларацияси доирасидаги ўзаро муносабатларнинг ривожланиш динамикаси.

Ўзбекистон Республикасининг Европа Иттифоқининг ривожланган мамлакатлари (хусусан, Германия, Франция ва Буюк Британия) ҳамда Марказий ва Шарқий Европа давлатлари билан ҳамкорлигининг устувор йўналишлари.

Ўзбекистоннинг Осиё ва Тинч океани худуди мамлакатлари билан икки томонлама муносабатлари. Ўзбекистон Республикасининг Хитой Халқ Республикаси билан стратегик ҳамкорлиги ривожланишининг устувор йўналишлари. Ўзбекистоннинг Япония, Корея Республикаси, Малайзия ва Сингапур давлатлари билан ҳамкорлигининг истиқболлари.

Ўзбекистон Республикасининг халқаро ва минтақавий ташкилотлар доирасидаги ҳамкорлиги. Мамлакатнинг БМТ ва унинг ихтисослашган тузилмалари билан ҳамкорлиги. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 2017 йил 19 сентябрдаги

72-сессиясидаги нутқида Ҳаракатлар стратегиясининг мазмун-моҳияти Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Барқарор ривожланиш мақсадлари билан тўла ҳамоҳанглигининг асосланиши.

Ўзбекистоннинг Шанхай Ҳамкорлик Ташкилотидаги ўрни. Ўзбекистоннинг Европа Иттифоқи ва НАТО ташкилотлари билан ҳамкорлигининг устувор йўналишлари. Ўзбекистон Республикасининг Ислон конференцияси ташкилоти билан ҳамкорлиги.

Халқаро ва миллий хавфсизликка таҳдидлар

XXI асрда жаҳон тараққиётининг ўзига хос хусусиятлари. Ўзбекистон Республикасида халқаро хавфсизлик муаммолари. Халқаро муносабатлардаги муаммолар ва минтақада асосий манфаатлар тўқнашуви билан боғлиқ таҳдидлар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг халқаро ва минтақавий хавфсизликни мустаҳкамлашдаги ташаббуслари. Марказий Осиёда ядровий қуролдан холи худуд яратиш.

Марказий Осиё минтақасидаги геосиёсий вазият ва хавфсизлик масалалари. Демократияни «экспорт» қилишнинг хавфли оқибатлари.

Афғонистондан кўшни давлатларга наркотик моддаларнинг тарқалиши хавфи. Ўзбекистон Республикасининг наркотрафикка қарши кураш олиб бориш бўйича халқаро лойиҳалардаги иштироки. Одам савдоси. Қуролларнинг ноқонуний айланиши. Терроризм ва экстремизм. Мафкуравий таҳдидлар. XXI асрга хос янги халқаро тартибот пойдеворининг шаклланиши: муаммо ва зиддиятлар.

Халқаро терроризм — уюшган жиноятчиликнинг ўзига хос кўриниши, унинг умумбашарий ва давлатлараро хавфсизликка таҳдиди. «Халқаро наркобизнес» тушунчаси, унинг дунё ва давлатлар барқарорлигига энг хавfli таҳдид эканлиги. Ноқонуний қурол савдоси, унинг ғайриинсоний моҳияти. Коррупция ва жиноятчиликка қарши курашда Ўзбекистон тажрибаси, унинг минтақавий ва миллий хавфсизликни таъминлашдаги аҳамияти. Маҳаллийчилик ва уруғ-аймоқчилик манфаатлари асосида таркиб топган турли ноҳолис ҳамкорликнинг умумдавлат манфаатларига, барқарорлик ва хавфсизликка зидлиги, унинг зарарли оқибатлари. Норасмий этник ва қабилавий уюшишнинг умумбашарий иллат эканлиги, уни бартараф этиш механизми ва йўллари. «Худудни англаш» ғоясининг тарихий ва замонавий кўринишлари. Манфаатлар мувозанати ва кадрлар сиёсати. Манфаатларни рўёбга чиқаришнинг демократик механизмини янада такомиллаштириш зарурияти ва барқарорлик.

Коррупция ва жиноятчиликнинг пайдо бўлишининг сабаблари ҳамда салбий жиҳатлари. Коррупция ва жиноятчиликнинг давлат ва миллий хавфсизликка таҳдиди. «Хуфёна иқтисод». Коррупциянинг моҳияти ва тузилмавий жиҳатлари. Коррупциянинг ислохотларга қарши жиҳатлари. Коррупциянинг давлат конституциявий асосларига зидлиги. Коррупция ва ижтимоий тараққиёт, улар ўртасидаги муносабат.

Минтақавий можаролар ва уларнинг манбалари

XXI асрда мафкуравий ва миллатчилик руҳидаги қарама-қаршиликларнинг авж олиши. Минтақавий можаролар географияси. Қочоқлар муаммоси. Минтақавий можаролар ва сепаратизм, уни маърифий йўсинда ҳал қилиш йўллари. Минтақавий муаммоларни бартараф этишда нуфузли халқаро ташкилотларнинг ўрни ва роли.

Ҳозирги даврдаги диний экстремизм ва фундаментализм

XX аср охири ва XXI асрда диннинг шиор қилиниб, ниқоб сифатида ишлатилиши. Диний фанатизм ва сиёсий экстремизм, уларнинг инсоният тараққиётига зидлиги. Марказий Осиёда диний муносабатларнинг ўзига хос жиҳатлари. Марказий Осиё давлатларида диний экстремистик гуруҳларнинг фаолияти. Экстремизм ва терроризмнинг келиб чиқиш сабаблари ва оқибатлари. Давлатлар ривожланишида беқарорлик ҳолатини келтириб чиқариш механизмлари.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 2017 йил 19 сентябрдаги 72-сессиясидаги нутқида дунёда терроризм таҳдидлари, айниқса,

сўнги йилларда кучайиб бораётганлиги ва и уларга қарши, асосан, куч ишлатиш йўли билан курашиш усули ўзини оқламаётганлиги. Халқаро терроризм ва экстремизмнинг илдизини ташкил этувчи омиллар ва уларга қарши кураш йўллари ҳақидаги таклифларининг аҳамияти.

Фундаментализм таҳдиди

Турли маданиятлар муносабатлари, уларни маърифий йўналтириш муаммолари. Диний экстремизм ва фундаментализмнинг бир-биридан фарқи. Уларнинг юзага келиш жараёни ва инсоният тараққиётига хавфи. Диний муносабатлар билан боғлиқ муаммоларни ҳал этишда Ўзбекистон тажрибаси. Ақидапарастлик ва экстремизм терроризмга замин эканлиги, терроризм давлатларнинг тарихий ривожланиши ва дунё тараққиётига хавф солаётгани.

“Буюк давлатчилик” шовинизми ва агрессив миллатчилик

“Буюк давлатчилик” ғояси — умумжаҳон барқарорлиги учун асосий хавф. Унинг инсоният тараққиёти учун зарарли оқибатлари. Буюк давлатчиликнинг геосиёсий жиҳатлари, бугуни ва келажаги.

“Буюк давлатчилик” ва агрессив миллатчилик кўринишлари. ХХI асрда империявий қарашларнинг сақланиб қолиш сабаблари. Буюк давлатчилик ва миллий ғурур. Ўзбекистон Республикаси сиёсатида “буюк давлатчилик”, агрессив миллатчилик ва минтақавий ҳакамликка даъволарнинг қораланиши.

Этник ва миллатлараро зиддиятлар

Ўзбекистонда кўп миллатлилик омили, унинг негизлари, бугуни ва истиқболи. Ўзбекистон Республикасида кўп миллатли маърифий давлатчилик тажрибаси ва Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги амалиёти. Миллийлик. Фашизм ва шовинизмнинг жаҳон барқарорлиги учун зарарли жиҳатлари ва оқибатлари. Унга ёндашишда «Ўзбек модели»нинг аҳамияти. Ўзбекистонда Хотира ва кадрлаш кунининг миллий байрам сифатида нишонланиши. Этник ва миллатлараро можаролар манбалари ва сабаблари. Этник ва миллатлараро можароларнинг жаҳон тараққиётига, давлатлараро муносабатларга салбий таъсири. Этник ва миллийлик ўзаро манфаатлар уйғунлигини таъминлашга эришиш сиёсати.

Экологик муаммолар: сабаблар ва ечимлар

Экологик танглик. Унинг миллий ва глобал муаммога айланганлиги. Инсоният мавжудлиги барҳам топиши хавфининг вужудга келиши. «Табиат – инсон–жамият» мувозанатининг бузилиши. Мўътадил атроф-муҳит, унга эғалик ҳуқуқи. Бугунги кунда инсониятнинг табиатга муносабати ҳолатини баҳолаш. Марказий Осиёда экологик хавфнинг мавжудлиги, унинг сабаб ва оқибатлари. Экологик тангликда «аҳоли зичлиги» омили. Саноатнинг ривожланиши ва чиқиндилар муаммоси ҳамда унинг ечими. Орол муаммоси ва унинг ҳал этилиши истиқболлари. Орол муаммосининг ҳал этилишида халқаро ҳамкорлик. Марказий Осиё минтақасида сув ресурсларидан оқилона

фойдаланишда ҳамкорлик масалалари. Марказий Осиё давлатларида йирик гидроиншоотлар қурилиши ва уларнинг салбий оқибатлари.

Давлатчиликни шакллантириш ва мудофаа қобилятини мустаҳкамлаш

Ўзбекистонда янги миллий давлатчилик пойдеворининг яратилиш жараёни: негизлари, маданий-тарихий асослари, истиқболи. Мустақил давлат шаклланишининг ички ва ташқи шарт-шароитлари ва қафолатлари. Ўзбекистон шароитида барқарорлик қафолатлари. Бу йўлдаги мавжуд таҳдидларнинг олдини олиш шарт-шароитлари. Ўзбекистон Қуролли Кучлари – мамлакат таянчи. Қуролли Кучларни босқичма-босқич ислох қилиш тадбирлари ва профессионал армиянинг аҳамияти. Муқобил хизмат масалалари. Ўзбекистон давлат бошқарувининг шакли, унда кадриятлар ва сиёсий маданиятнинг мақбул келиши – барқарорлик ва хавфсизлик қафолати.

Давлат – ижтимоий тараққиётни ташкил этувчи, миллий манфаатларни ҳимоя қилувчи асосий куч. Давлатимиз мустақиллигининг маърифий асосларива миллий хавфсизликни мустаҳкамлаш йўлидаги амалий чора-тадбирлар.

Ўзбекистон Республикасининг миллий хавфсизлик концепцияси ва хавфсизлик тизими

«Миллий хавфсизлик», «хавфсизлик тизими» тушунчалари. Хавфсизлик турлари. Ўзбекистон Республикаси хавфсизлик тизимининг ҳуқуқий асослари. Ўзбекистон Республикаси хавфсизлик концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа доктринаси. Ўзбекистон Республикаси Қуролли кучлари Бирлашган штаби, Мудофаа вазирлиги, МХХ, Божхона қўмитаси, ИИВ, ФВВ. Ҳарбий округлар. Ўзбекистонда профессионал армияга ўтиш жараёнлари. Марказий Осиё ядро қуролидан холи зона сифатида. Хавфсизликни таъминлашда нодавлат нотижорат ташкилотларининг ўрни.

Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатининг демократик асослари

«Жаҳон ҳамжамияти», «миллий манфаат», «ташқи сиёсат», «минтақада барқарорлик», «интеграция», «геостратегик манфаат», «геосиёсат» тушунчаларининг маъно-мазмуни.

Дунёнинг геосиёсий тузилиши ва харитасида юз берган туб ўзгаришлар. Мустақил Ўзбекистоннинг геосиёсий аҳволи, қулай ва ноқулай жиҳатлари. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг ғоявий асослари.

Ўзбекистон ташқи сиёсатининг ҳуқуқий асослари: давлат суверенитети ва чегараларининг дахлсизлигини ҳурмат қилиш; бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик; давлатлараро муносабатларни ҳал этишда куч ишлатмаслик ёки куч ишлатиш билан таҳдид қилмаслик; низоларни тинч йул билан ҳал этиш; халқаро ҳуқуқнинг умумэътироф этилган қоидаларига риоя қилиш; Ўзбекистоннинг давлат, халқ манфаатлари ва хавфсизлигини таъминлаш мақсадида иттифоқлар тузиш, ҳамдўстлик ва бошқа давлатлараро тузилмаларга кириши ёки улардан ажралиб чиқиши.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев асарлари, маърузалари ва нутқларида Ўзбекистон ташқи сиёсати қоидаларининг ёритилиши. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асосий принциплари. Ўзбекистоннинг халқаро ҳамжамиятга қўшилишидаги демократик тамойиллари ҳақида. Ўзбекистон кўпқутбли дунё тарафдори.

Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамияти билан интеграциялашуви

Ўзбекистоннинг ҳудудий, минтақавий ва глобал миқёсдаги сиёсати. Ўзбекистоннинг стратегик шериклари: Россия, АҚШ, Япония. Ўзбекистоннинг Марказий Осиё, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги, Фарб ва Шарқ мамлакатлари билан ҳамкорлиги, Ўзбекистоннинг БМТ, ШХТ ва бошқа халқаро ташкилотлар билан алоқалари.

Халқаро хавфсизликни таъминлаш ишларида бетарафлик ва қўшилмасликнинг аҳамияти. Ўзбекистон Республикасининг халқаро ҳамкорлик йўлидаги саъй-ҳаракатлари. Ўзбекистоннинг Марказий Осиёда минтақавий хавфсизликни таъминлаш борасидаги таклифлари. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 2017 йил 19 сентябрдаги 72-сессиясидаги нутқида Марказий Осиё минтақасида мутлақо янги сиёсий муҳит яратишга эришилганлигининг аҳамияти ҳақида.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. –Т.: Ўзбекистон, 2017.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7-февралдаги “Ўзбекистон республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси” тўғрисидаги ПФ-4947 – сонли фармони // Ўзбекистон республикаси қонун ҳужжатлари тўплами 2017 йил, 6-сон.

Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 20 апрель 2017 йилдаги 18 (778) – сонли қарори. – Т.: Ўзбекистон, 2017.

Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. 1-жилд. –Т.:Ўзбекистон, 1996.

Каримов И.А. Биздан озод ва обод Ватан қолсин. 2-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 1996.

Каримов И.А. Ватан саждагоҳ каби муқаддасдир. 3-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 1996.

Каримов И.А. Янгича фикрлаш ва ишлаш – давр талаби. 5-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 1997.

Каримов И.А. Хавфсизлик ва барқарор тараққиёт йўлидан. 6-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 1998.

Каримов И.А. Биз келажагимизни ўз қўлимиз билан қураимиз. 7-жилд – Т.: Ўзбекистон, 1999.

Каримов И.А. Озод ва обод ватан, эркин ва фаровон ҳаёт – пировард мақсадимиз. 8-жилд -Т.: Ўзбекистон, 2000.

Каримов И.А. Ватан равнақи учун ҳар биримиз масъулмиз. 9-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 2001.

Каримов И.А. Хавфсизлик ва тинчлик учун курашмоқ керак. 10-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 2002.

Каримов И.А. Биз танлаган йўл – демократик тараққиёт ва маърифий дунё билан ҳамкорлик йўли. 11-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 2003.

Каримов И.А. Тинчлик ва хавфсизлигимиз ўз куч-қудратимизга, ҳамжиҳатлигимиз ва қатъий иродамизга боғлиқ. 12-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 2004.

Каримов И.А. Ўзбек халқи ҳеч қачон, ҳеч кимга қарам бўлмайди. 13-жилд.

–Т.: Ўзбекистон, 2005.

Каримов И.А. Инсон, унинг ҳуқуқ ва эркинликлари – олий қадрият. 14-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 2006.

Каримов И.А. Мамлакатни модернизация қилиш ва иқтисодий тараққиётимизни барқарор ривожлантириш йўлида. 16-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 2008.

Каримов И.А. Юксак маънавият – энгилмас куч. –Т.: Маънавият, 2008.

Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари. –Т.: Ўзбекистон, 2009.

Каримов И.А. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. –Т.: Ўзбекистон, 2010.

Каримов И.А. Ўзбекистон мустақилликка эришиш оstonасида. –Т.: Ўзбекистон, 2011.

Каримов И.А. Бизнинг йўлимиз – демократик ислохотларни чуқурлаштириш ва модернизация жараёнларини изчил давом эттириш йўлидир. 20-жилд.

–Т.: Ўзбекистон, 2012.

Каримов И.А. Мамлакатимизни янада обод этиш ва модернизация қилишни қатъият билан давом эттириш йўлида. 21-жилд. –Т.: Ўзбекистон, 2013.

Каримов И.А. Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир. –Т.: Ўзбекистон, 2015.

Мирзиёев Ш. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. -Т.: Ўзбекистон, 2016.56-б.

Мирзиёев Ш. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик–ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак. - Т.:Ўзбекистон, 2017. 56-б.

Мирзиёев Ш. Буюк келажагимизни мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қурамиз.-Т.:Ўзбекистон, 2017. 488-б.

28.Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқи. (Нью-Йорк шаҳри, 2017 йил 19 сентябрь)

Имтиҳон топшириш тартиби:

Биринчи савол – имтиҳон топширувчи фаолият кўрсатаётган соҳада Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг мазмун-моҳияти бўйича;

Иккинчи савол – Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси ва методологиясига имтиҳон топширувчи олиб бораётган илмий изланишлар ёки касбий фаолиятининг мувофиқлиги бўйича;

Учинчи савол – махсус фан дастури бўйича эркин савол.

Махсус имтиҳон натижаси имтиҳонда иштирок этаётган комиссия аъзоларининг учдан икки қисмининг овози билан “ўтди” ёки “ўтмади” тарзида баҳоланади. Овоз бериш очиқ ва ошкора амалга оширилади.